

PAPER DETAILS

TITLE: KORE EKONOMİK GELİŞİMİNİN SOSYO-KÜLTÜREL DİNAMİKLERİ:YENİ-DEVLETÇİ
YAKLASIM

AUTHORS: Erhan ATAY,Gökhan KARSAN

PAGES: 29-73

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/217826>

Avrasya İncelemeleri Dergisi (AVİD), I/1 (2012), 29-73

KORE EKONOMİK GELİŞİMİNİN SOSYO-KÜLTÜREL DİNAMİKLERİ:YENİ-DEVLETÇİ YAKLAŞIM

Erhan ATAY*

Gökhan KARSAN**

Özet

Kore ekonomik gelişiminin nedenleri olarak zikredilen Kore hükümetinin kalkınma politikaları, hükümet politikalarına uygun hareket eden büyük aile holdinglerinin rolü, genel olarak makro plandaki finansal uygulamalar gibi pek çok konu daha önceki literatürde incelenmiştir. Bununla birlikte ekonomik kalkınmanın sosyo-kültürel boyutu olan halkın genel değer yargılarının tartışılmaz bir önemi bulunmaktadır. Ulusal davranışları şekillendirip düşünce yapılarını meydana getiren, toplumsal düzeni ve hiyerarşiyi oluşturan etik sistemler de en az ekonomik politikalar kadar önemlidir. Bu makalede özellikle Max Weber tarafından ortaya atılan, 'özerk yasaları'yla Konfüçyan 'zihniyetin', kapitalist gelişmeye ve kapitalist ruha karşı koyan güçlü etkilere sahip olduğu tezine eleştirel bir yaklaşım ileri sürülmektedir. Ayrıca, Kore Savaşı sonrasında, özellikle de 1960-1980 yılları arasında kalkınmanın temellerinin atıldığı dönemde yeni bir biçimde yorumlanan Konfüçyan değerler ve etkileri incelenmekte ve milli bir kalkınma bilinci oluşturmayı hedefleyen milliyetçi politikalar değişik örnekleriyle ortaya konulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kore, Konfüçyanizm, Milliyetçilik, Ekonomik Kalkınma, Yeni Toplum Hareketi, Max Weber, Yeni-Devletçilik Teorisi

* Yrd. Doç. Dr., Süleyman Şah Üniversitesi, İşletme ve Yönetim Bilimleri Fakültesi, İşletme Bölümü.

** Yrd. Doç. Dr., Süleyman Şah Üniversitesi, İşletme ve Yönetim Bilimleri Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü.

**Socio-Cultural Dynamics of Korea Economic Development:
Neo Statist Approach**

Abstract

Many issues that mentioned as reasons for the economic development of Korea such as development policies of Korean government, role of large family holdings acting in accordance with government policy, macro-financial practices in general were examined by earlier literature. However public values that forming socio-cultural dimensions of the economic development are an undeniable importance. Ethical systems that shape national behaviours, form structures of thought, make social order and hierarchy are at least as important as economic policies. In this paper, it is suggested a critical approach to the thesis, specially claimed by Max Weber, that ‘autonomous’ laws of the Confucian ‘mentality’ had a strong effects that are resisting capitalist development and capitalist spirit. However it is examined that Confucian values and its effects are reviewed after the Korean War, especially period that was started the development between the years 1960-1980 and it is revealed various examples of nationalist policies aimed to crate a consciousness of the national development.

Keywords: Korea, Confucianism, Nationalism, Economic Development, New Society Movement, Max Weber, Neo Statist Theory

1. Giriş

Kore sahip olduğu eğitimli, kalifiye insan gücüyle ve ekonomisiyle dünyanın en dinamik ülkelerinden birisi konumundadır. 1953 yılında sona eren Kore Harbinden tamamen yıkılmış olarak çıkan ve dünyanın en fakir ülkelerinden birisi olan Kore, 50 yıl gibi kısa bir süre içerisinde ziraat ülkesinden yüksek teknoloji geliştiren bir ülke konumuna yükselebilmiştir.

Bu çalışmanın amacı bu hızlı ve güçlü ekonomik gelişimin en önemli gördüğümüz sosyo-kültürel kaynakları üzerine bir analiz geliştirmektir. 1960’lı yıllarda başlayan Kore ekonomik gelişimin temellerinde şu faktörler sıralanabilir: a) Kore hükümetinin politikaları b) bu politikalara paralel olarak strateji geliştiren ve yatırım yapan sadık büyük aile şirketlerinin (chaebol) varlığı c) yeni bir Konfüçyanizm yorumu d) savaş sonrası fakirlikten hızlı bir şekil-

de kurtulma isteği e) yoğun bir çalışma disiplini f) homojen bir millet ve dil. Kalkınmada zikredilen bu faktörlerin hepsinin rolü önemli olmakla birlikte, bu makalede özellikle ekonomik gelişmenin temellerinin atıldığı ve büyük itiş dönemi (big push) diye anılan 1960-1980 arası dönemdeki iki önemli etken öne çıkarılarak ele alınmak istenmektedir. Bunlardan ilkinde, kalkınmanın ruhunu oluşturan yeni Konfüçyanist yaklaşımın genel özellikleri incelenecektir. Diğerinde ise Kore hükümetinin milli bir kalkınma hamlesi olarak uygulamaya koyduğu milliyetçi öğelerle bezenmiş politikaların genel karakteristikleri ortaya konulacaktır.

Kore ekonomik kalkınmasının ruhsal/kültürel dinamiğini oluşturan Konfüçyanizm genel olarak hayatın her alanında toplumun ahlaki alt yapısını, davranış biçimlerini, sosyal ve kültürel yapısını etkilemekte ve belirlemektedir. Ebeveyne hürmet, yaşça ve mevkiye üstün olanlara itaat ve sadakat, hiyerarşiye dayalı grup ve örgüt düzeni, korumacı ve kollamacı paternalist yönetim anlayışı, gerek küçük gruplarda gerekse toplumda genel uyumu korumaya yönelik davranış, eğitime ve kişisel gelişime verilen önem gibi öğretiler Konfüçyanizmin etkide bulunduğu değer ve ilkeler arasında sayılabilir.¹

Max Weber'e göre dinin dünya görüşü toplumsal hayatı şekillendirmede en önemli etkidir. Dinin özünden kaynaklanan iş etiği ve çalışma disiplini gibi öğretiler ekonomik kalkınmada tetikleyici etki yaparlar. Bundan hareketle Weber, Protestanlığı Batıda kapitalizmin yükselişi ve ekonomik kalkınma için zorunlu bir koşul olarak yorumlamıştır. Ancak Weber klasik Konfüçyanizmin ekonomik kalkınmanın önünde bir engel olduğunu düşündüğü halde, Doğu Asya'da çalışkanlık, sadakat, eğitim, otoriteye saygı gibi unsurların endüstrileşmede önemli rol oynadıkları söylenebilir.²

1 Kae H. Chung; Hak. Chong Lee and Ku Hyun Jung, **Korean Management Global Strategy and Cultural Transformation**, Walter de Gruyter, Berlin 1997, s. 5.

2 Andrew Eungi Kim - Gil Sung Park, "Nationalism, Confucianism, Work Ethic and Industrialization in South Korea", **Journal of Contemporary Asia**, vol. XXXIII/1, (2003), s. 38; Ralph Schroeder, **Max Weber ve Kültür Sosyolojisi**, (çev. M. Küçük), Ankara 1996, s. 73.

Diğer yandan Kore Harbinin ülkeyi tamamen harap bir hale getirmesi Koreliler üzerinde kendi ülkelerini yeniden inşa etme ve kalkındırma yönünde güçlü bir motivasyon etkisi meydana getirmiştir. Özellikle 1961 yılında askeri bir darbeyle iş başına gelen General Park Chong Hee, hem ülke kalkınmasını sağlayacak hem de askeri darbeyi meşru kılacak yeni atılımlara ihtiyaç duydu. Serbest Pazar ekonomisinden ziyade hükümetin kontrolü elinde bulundurduğu, hükümet bürokratlarınca yapılan merkezi planlamanın seçilmiş sadık büyük aile şirketleri vasıtasıyla uygulandığı, geleneksel Konfüçyanizmden gelen, birliği, kolektif ruhu ve genel hiyerarşiyi temin eden değerlerle takviye edilip güçlendirildiği bir kalkınma modeli uygulandı.³ Seçilmiş geleneksel değerlerin askeri diktatörlüğün eliyle bir teşvik aracı olarak kullanıldığı, sıkı devlet kontrollü bir kapitalizmin uygulandığı, milliyetçiliği ön plana çıkararak sinerji oluşturulmaya çalışıldığı bir kalkınma modeli, 1980'lerin ortalarına kadar Kore kalkınmasının temelini oluşturmuştur.⁴

Bunun yanında, ekonomik kalkınmanın başarılı bir şekilde sürdürülmesinde Kore'nin homojen bir millete ve dile sahip olmasının rolü de göz ardı edilmemelidir. Tarih boyunca Kore Yarımadasında kalarak milli bütünlüğünü ve kültürünü muhafaza etmiş olan Kore'de, kalkınmada uygulanan milliyetçi politikalar karşısında muhalif olabilecek azınlık milletler veya diller bulunmuyordu. Her ne kadar pek çok dini barındırsa bile bu dinlerin toplumun bütün kesimlerince kabul görecektir seviyede etkili ve yaygın olmamaları, dünya işlerine yönelik olarak takındıkları laik tavırlar, kuvvetli bir ruhani liderliğin olmaması ve temel ahlaki yapının ve adetlerin ülke genelinde Konfüçyanizm ekseninde şekillenmiş olması gibi faktörler de milliyetçi kalkınma politikalarının etkilerini hızlandırmıştır.⁵

Konfüçyanizmdeki aile kavramının bir uzantısı olarak ülke büyük bir aile,

3 Bowon Kim, "Cultural Forces and Historical Events to Shape Organizing Principles in Korea: An Exploratory Perspective", **Management Decision**, vol. XLVIII/5, (2010), s. 835.

4 Kim - Park, **a.g.m.**, s. 39.

5 David Isteinberg, "Development Lessons from the Korean Experience", **The Journal of Asian Studies**, vol. XLII/1, (1982), s. 94.

devlet başkanı aile reisi olarak yorumlandı. Çocukların aile içerisinde ebeveynlerine ve büyüklere göstermek zorunda oldukları saygıyı, vatandaşların devlete, kurumlarına ve kendi çalıştıkları örgütlere sergilemeleri istendi. İdeal vatandaşların kendi çıkarlarından ziyade genişletilmiş bir aile olan Kore milletinin çıkarlarını gözetmeleri ve onun için fedakârlık yapmaları gerektiği düşünüldü. Özellikle askeri rejimlerin hüküm sürdüğü 1961’den 1987 yılına kadar olan dönemde, genişletilmiş aile kavramına bolca vurgu yapıldığını görmek mümkündür. Örneğin bu dönem için kullanılan sloganların en önemlilerinden birisi de “önce ülke için çalışalım sonra paylaşıyoruz” idi.⁶

Yukarıda kısaca değinilen önemli sosyo-kültürel dinamiklerin Kore ekonomik gelişmesine olan etkisinin incelenmek istendiği bu makalenin ilk kısımda politik ve ekonomik modernleşme yaklaşımlarını kısaca ele almaya çalışıldı. Bunda iki önemli amaç güdüldü. Bunlardan birincisi bu makalede öne çıkarılan yeni-devletçi yaklaşımının teorik zeminini açıklamaya çalışmak, diğeri ise modernleşme teorilerinin batı-dışı coğrafyalar için açıklayıcılık kabiliyetini sorgulamaktır.

Sonraki kısımda Konfüçyanizmin ve onun yeniden yorumu olan Yeni-konfüçyanizmin ahlaki ilkelerinin Kore politik ve ekonomik gelişmesindeki rolü etraflıca incelenmeye çalışıldı.

Son kısımda ise devlet-güdümlü bir kalkınmanın başarılmaması amacıyla milli kaynakların en verimli ve etkin bir şekilde sevk ve tasarruf edilmesinde milliyetçiliğin hangi şiddet ve biçimlerde kullanıldığı dikkatli bir şekilde ele alınmaya çalışıldı. Bu bakımdan bir örnek olarak köylerde ve fabrikalarda uygulanan Yeni Mahalle ya da Yeni Toplum Hareketi kapsamlı olarak incelendi.

Çalışmada kültürel ve tarihsel bir metodoloji benimsendiği zikredilmelidir. Diğer deyişle konuları ele alırken ekonomik determinizmin indirgemeciliğinden kaçınmaya ve sosyal olguların arkaplanındaki sosyo-kültürel boyutun öneme ve etkilerine dikkat çekmeye çalışıldı.

6 Nikolaus Loy, “Culture, Institution and Economic Development in South Korea”, *Global and Strategis*, vol. II/2, (2008), s. 165.

Çalışma Batı-dışı coğrafyalardaki ekonomik ve politik modernleşmeyi anlayabilmek amacıyla daha açıklayıcı olduğu düşünülen Yeni-Devletçilik yaklaşımının teorik müdahalesine ve onun kavramsal araçlarına başvurmakta ve ondan etkiler taşımaktadır.

2. Teorik Arkaplan: Politik Ve Ekonomik Modernleşme Yaklaşımlarına Genel Bir Bakış

2.1. Marksist ve Liberal Ekonomist İndirgemecilik ve Determinizm

Avrupa’da ve Avrupa-dışı coğrafyalarda kalkınma/endüstrileşme ya da Kapitalizm ile devlet-inşası arasındaki ilişkiyi anlamaya çabalayan mukayeseli analiz çalışmaları, temelde Kapitalizm ya da daha soyut bir ifadeyle iktisadi rasyonelleşme ile politik modernleşme arasındaki ilişkinin yönü ve niteliği üzerine odaklanırlar. Genel olarak söylendiğinde, bu sorun üzerine eğilen muhtelif yaklaşımlar, mesela neo-Liberaller ve Marksistler, ‘piyasa ile devlet’in sosyal organizasyonun birbirinin iki zıt biçimi olduğuna⁷ ve ekonominin otonom ve kendi kendisinin kurucusu olduğuna⁸ dair bir varsayımdan hareket ederler. Aynı zamanda, kalkınmanın başarılı olmasında ya da başarısızlığında veya devletin doğuşunda ekonomik faktörlerin ne derecede etkili olduğu sorusunu cevaplarken dünya ekonomisi ile piyasa mekanizmasının belirleyiciliğine önem atfederler. Bunun yanında, politik düzeyin özerklik gücü ve kapasitesi fikri hem liberal hem de Marksist yaklaşımlar için bir kör nokta olmaktadır. Ayrıca her iki gelenek de politika ile ekonomi arasındaki ilişkiyi -zıt sonuçlara ulaşmakla birlikte- sınıf güçlerinin yansımalarına indirgerler. Son olarak, Kapitalizme ve modern devletin oluşumuna ilişkin batı-merkezci ve evrimci fikirleri, yaklaşımlarının ‘ideolojik’ içerimleri üzerine son derece hacimli bir muhalif tartışmayı beslediği söylenebilir.

⁷ Mesela soğuk savaş yıllarının ‘plan piyasaya karşı’ retoriği hatırlatmaya değer.

⁸ Ekonomilerin her zaman ekonomi-dışı süreç ve kurumlar, özellikle de siyasi kurumlar içerisine yerleştirilmiş olduğuna dair muhalif ve son derece güçlü bir tez Karl Polanyi tarafından ileri sürülmüştür: Bknz. Karl Polanyi, **Büyük Dönüşüm: Çağımızın Siyasal ve Ekonomik Kökenleri**, (çev. A. Buğra), İstanbul 2011.

2.2. Max Weber'in Mukayeseli Kültür Sosyolojisi ve Eleştirisi

Bu bakımdan Max Weber'in yaklaşımı diğerlerine nazaran daha az 'ideolojik' sakıncalar taşır, teorik ve tarihsel olarak görece daha tutarlı ve 'bilimsel' yaklaşıma sahiptir. Diğer deyişle Weber sosyolojisi, Batı ve Batı-dışı coğrafyalarda Kapitalizmin doğuşu, kapitalist toplum ve modern devlet-inşası gibi hem sosyoloji hem de tarih disiplininin merkezi araştırma konularına ilişkin mukayeseli bir analiz geliştirebilmek üzere uygun bir metodolojinin temin edilmesinde görece daha güvenilir bir kavramsal ve teorik başvuru merciidir. Belki en son söylenmesi gereken şeyi şimdi dile getirmek gerekirse, Weber sosyolojisi, sorduğu merkezi sorulara verdiği cevaplar bakımından değil bu soruların soruluş biçiminde içkin olan mantıktan dolayı ehemmiyeti haizdir.

Weber'in yaklaşımı evrimci ve karşılaştırmalı yaklaşımların birleşimidir. Weber, Ahmet Çiğdem'in belirttiği gibi, gelişme tarihi (entwicklungsgeschichte) kavramına yakın durmaktadır ve Batı'nın gelişim tarihi üzerine yoğunlaşmıştır. Özgül bir gelişim tarihi içerisinde belirli bir coğrafyaya özgü bir tür gelişmeyi ihtiva eden tarihi vurgulamak üzere diğer din ve medeniyetlerin gelişim tarihini de her birini kendi biricikliği (unique) içerisinde ele almıştır.⁹ Buradan hareketle Weber'in tarihsel problemi, Batı Kapitalizmi ve Batı rasyonalizminin modernitenin esas toplumsal ve kültürel kurucuları olarak gözükükleri sosyolojik, tarihsel ve iktisadi bağlamdır. Dolayısıyla Weber entelektüel enerjisini a) Batı medeniyetinin rasyonalizasyon ve kapitalist modernite olarak gelişimine b) Bu tarz bir gelişimin dünyanın diğer kısımlarında neden ortaya çıkmadığı üzerine sarfetmiştir. Diğer bir deyişle Weber'in gelişim tarihi, hem Batı'daki modern oluşumları savunur hem de rasyonalist ve modernist pratiklerin dünyanın diğer taraflarında neden başarılı olamadığını anlama çabasıdır.

Weber farklı medeniyet-kültür komplekslerini bir diğerinden, rasyonalizasyon ve evrenselleşme istikametindeki farklı türden tekil ikiliklerin üstesinden gelme yeteneğini kurumsallaştırabilmesiyle ayırmaktadır. Batı'nın gelişme sürecindeki iki hayati ikilikten biri biz-onlar ikiliği, diğeri ise din-dünya ikiliğidir. İlkinde 'kardeşlik' pratiği diğeri ise asketik dini pratiklerin sonucu 'rasyonalizasyon' ve 'evrenselleşme' etkili olmuştur.

⁹ Ahmet Çiğdem, **Bir İmkan Olarak Modernite**, İstanbul 1997, s. 126.

Weber geliştirdiği bu ölçüt vasıtasıyla, Kapitalizmin en fazla geliştiği Hollanda, İngiltere, Fransa gibi kültür düzeyi yüksek ülkelerde XVI. ve XVII. yy.'larda büyük siyasal ve kültürel mücadeleler veren Protestanlığın, özellikle de onun bir kolu olan Kalvinizmin gösterdiği gelişmeleri incelemiştir.¹⁰

Bu incelemeyi özellikle 'Protestan Etik ve Kapitalizmin Ruhu' başlıklı çalışmada işlemiştir ve geliştirdiği tez kısaca şudur: Weber'e göre, Protestan mesleki etik ve Kapitalizm arasında dolaysız bir ilişki ya da seçmeci bir yakınlık bulunmaktadır. Pietizm, Methodizm, Baptizm ve özellikle Kalvinizm gibi mezhepleri de içeren Protestanlık Almanya, İngiltere, Fransa, Hollanda ve Kuzey Amerika'da gelişmiştir.¹¹

Kalvinizm ile Kapitalizm arasındaki ilişkiyi anlamlı hale getiren somut olgu, ekonomik, kültürel ve politik mücadeleler içerisinde ekonomik yaşamları değişen kentli bir grup insanın, değişmeyi ve de kendi hayatlarını anlamlandırma arayışlarında Kalvinizmin ön plana çıkmasıdır. Bu bağlamda Weber'in asıl ilgisi, alternatif bir inanç arayışını harekete geçiren psikolojik nedenleri değil, öncelikle ekonomik etkenlerini ortaya çıkarmaya yöneliktir.¹²

Weber'in Protestan ahlakı tezini ayrıntılarıyla kavrayabilmek için Kapitalizmi nasıl bir tarihsel zeminden hareketle kavramlaştırdığına ve buna bağlı olarak Protestanlık ile Kapitalizm arasındaki ilişkiyi özgül kılan hangi noktalara dikkati çektiğine değinmek gerekir.

Weber'e göre toplumsal bir bağlamda mübadele fırsatlarından kazanç elde etmeye yönelik her eylem kapitalist ekonomik eylemdir.¹³ 'Sınırsız kazanma açlığı'nın 'elde etme güdüsü'nün 'kar uğraşısı'nın Kapitalizm ile doğrudan hiçbir ilişkisi yoktur.¹⁴ Weber'in araştırmalarında öne çıkarılan, bu irrasyonel

10 Max Weber, **Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu**, (çev. Z. Gürata), Ankara 1999, s. 84.

11 Çiğdem, **a.g.e.**, s. 130-1.

12 Ali Yaşar Sarıbay, **Toplumun Mantiği**, İstanbul 2006, s. 43.

13 Weber, **a.g.e.**, s. 17.

14 **a.g.e.**, s. 16.

açlık güdüsünü dengeleyen rasyonel mekanizmaların ortaya çıktığı bu tarihsel zemindi.¹⁵

Weber'e göre Kapitalizmi farklı kılan noktalar şu şekilde tespit edilebilir:

1. Kapitalin muhasebeleştirilmesi, 2. Ekonomik eylemin rasyonalizasyonu, 3. Ticarileşme ve sanayileşmeden önce varolan diğer tarihsel ekonomik formların ise Kapitalizm olmadığıdır. Dolayısıyla Weber'in kavramlaştırdığı Kapitalizm şekli rasyonel Kapitalizmdir.¹⁶ Rasyonel Kapitalizm ekonominin kapitali muhasebeleştirmeye dayanan, kar amaçlı kitlesel pazar üretiminin yapıldığı rasyonel girişimler etrafında organize olduğu bir sistemdir.¹⁷

Bu nokta Weber'i Kapitalizmi kavramlaştırmada diğer kuramcılardan ayırt etmektedir. Weber Kapitalizme şekil veren ekonomik zihniyetin Protestan ahlakından beslenmiş olduğunu ileri sürerek, Kapitalizmi maddi köklerine dayalı açıklayan teorilerden farklılaşmıştır. Diğer yandan Kapitalizm analizinde rasyonalizasyon kavramını merkeze alarak modern Kapitalizmi diğer ekonomik formlardan ayırt etmeye çalışması önemlidir.

Bu nokta iyi kavrandığında 'Kapitalizmin ruhu' ifadesi daha açık bir hale gelir. 'Kapitalist ruh' tan farklı olarak Kapitalizmin ruhu, modern Kapitalizme atıfta bulunur ve terim Protestanlığa özgü bir durumu ifade etmek amacıyla kullanılmıştır.¹⁸

Weber rasyonel Kapitalizmi etkileyen Protestanlığın veya onun özel bir kolu olarak asketik Kalvinizmin telkin ettiği yoğun meslek uğraşısının, insanlarda dini şüpheleri uzaklaştırıp onlara bir özgüven kazandırdığını, bunun yanında da o meslek uğraşısı üzerinden elde ettiği kazanç edimini renksizliğinden kurtarıp ona dini ve ahlaki boyut kazandırdığını vurgular.¹⁹

15 Sarıbay, a.g.e., s. 44.

16 Richard Swedberg, **Max Weber and the Idea of Economic Sociology**, Princeton 1998, s. 46-7, zikreden: Sarıbay, a.g.e., s. 44.

17 Richard Swedberg, a.g.e., s. 20, zikreden: Sarıbay, a.g.e., s. 44.

18 Sarıbay, a.g.e., s. 46.

19 Sarıbay, a.g.e., s. 48.

Bu açıdan Protestanlığın zamanla liberal aydınlanma ile gösterdiği gelişme ve değişim, hem özel bir ethos olarak ‘Kapitalizmin ruhu’nu, hem de bu ruhtan doğan Batı Kapitalizminin özgüllüğünü yaratmıştır.²⁰

Weber ‘Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu’ adlı çalışmasında, batı Kapitalizminin biricikliği fikrini, batı Kapitalizminin beslendiği ruhsal ethosun Protestanlık dışındaki hiç bir dinde görülmediği iddiası ile bir arada ele alır. Bu iddiaya Weber, karşılaştırmalı bir din sosyolojisi analizinin neticesinde ulaşmıştır. Bu nokta, Weber’in entellektüel ilgisini yoğunlaştırdığı çok tartışmalı ve eş düzeyde sorunlu bir alandır.

Bryan Turner’a göre Weber, Kapitalizm için gerekli olan burjuva sınıfı, para ekonomisi, özerk şehirler, özgür emek pazarı ve rasyonel hukuk gibi önkoşulların ortaya çıkışının İslam siyasi kurumlarının patrimonyal doğası tarafından engellendiğini düşünür. Ayrıca Weber İslam’ın bir ‘savaşçılar dini’ olarak ‘Kapitalizmin ruhu’ ile uyum olmayan bir ahlak ürettiğini göstermeye çalışır²¹ ki Turner’ın ispatlamaya çalıştığı gibi Weber bu konuda büyük bir yanılğı içindedir.²²

Diğer yandan Weber Konfüçyanizmin toplumsal hayatın diğer kürelerinde sağlamlaşmasının ve saf gelenekselci dinsel etiğin, toplumsal değişmeyi önlediğini düşünür.²³ Ayrıca bu etik ona göre iktisadi gelenekselciliği tahkim ve teşvik ediyordu. Bir meslekte uzmanlaşmış çalışma anlayışını vazedenden Püriten anlayış ise bu hayat tarzına yabancıydı.²⁴ Dünyanın mevcut iktisadi koşulları dâhil olmak üzere, dünyaya uyum sağlanmasına dinsel prim veriliyordu. Yanısıra iktisadi gelenekselcilik akrabalık ilişkileri ve devlet tarafından takviye ediliyordu. Akraba grubunun tutunumu modern kapitalist girişimin gerektirdiği sözleşmeye dayalı gayri şahsi ilişkilerin oluşmasını önlüyordu.

20 Sarıbay, **a.g.e.**, s. 48.

21 Bryan S. Turner, **Max Weber ve İslam: Eleştirel Bir Yaklaşım**, (çev. Y. Aktay), Ankara 1997, s. 20.

22 Turner, **a.g.e.**, s. 66-67.

23 Ralph Schroeder, **Max Weber ve Kültür Sosyolojisi**, (çev. M. Küçük), Ankara, 1996, s. 73.

24 Schroeder, **a.g.e.**, 74.

Bu sebeplerden dolayı Weber, 'Religion of China'da 'Protestan Etiği'yle güçlü bir karşıtlık önermiştir. Vardığı sonuç şudur: Politik ve iktisadi koşulların genellikle kapitalist gelişmeye elverişli olması gerçeğine rağmen, 'özerk yasaları'yla Konfüsyüsçü 'zihniyet', kapitalist gelişmeye ve kapitalist ruha karşı koyan güçlü etkilere sahiptir.²⁵

Thomas Metzger'in göstermeye çalıştığı gibi, Weber Konfüsyüsçü etiği betimlerken yanılmıştır.²⁶ Ona göre Ediplerin (Literati) etiğinde dünyaya uyum sağlanması fikrinden ziyade aslında bir gerilim mevcuttur. Bu gerilimden ötürü neo-Konfüsyüsçü düşünce "statükonun aşılması doğrultusunda açık seçik, dönüştürücü bir eğilime sahiptir".²⁷ Metzger, Weber'in kastettiği anlamda Konfüsyüsçü etiğin bazı toplumların sorunlarının üstesinden gelmede ve modernleşmenin meydan okumalarına karşı koymada diğer toplumlardan niçin daha başarılı olduğunun açıklanmasında hayati bir rol oynadığını düşünür.²⁸

Weber'in Batı Avrupa ile Asya'yı karşılaştırması yukarıda özetle anlatılmak istendiği gibi sorunludur. Bunun tarihsel Kapitalizmin biricikliğine dair fikrin ikincil sonucu olarak görülebilecek bir tutumdan kaynaklandığı ileri sürülebilir. Yanısıra Weber'in, Immanuel Wallerstein'in kelimeleriyle denirse, mantıksal tündengelimsel çözümleme hatasına²⁹ düştüğü söylenebilir. Bir öz tespit edip, bu özün belirli bir tarihsel zamanda ve belirli bir tarihsel coğrafyada neden mevcut olmadığına dair bir inceleme bir defa mantıksal olarak sakattır. Ama bu Weber'in yaklaşımının yararlı olmadığı anlamına gelmez. Yukarıda dediğimizi tekrar edersek, mukayesesinin problematik olması nedeniyle faydalıdır. Buradan hareketle Weber'in çalışmasındaki problematiğin mantığını muhafaza etmek suretiyle başka bir soru sormayı önermek mümkündür: Weber Batı-dışı coğrafyanın başarısızlığı üzerine durmuştu. Weber'in orijinal

25 Schroeder, **a.g.e.**, 67.

26 Thomas Metzger, **Escape from Predicament: Neo-Confucianism and China's Evolving Political Culture**, New York 1977; zikreden: Schroeder, **Weber ve Kültür...**, s. 83.

27 Metzger, **a.g.e.**, s. 203; zikreden: Schroeder, **Weber ve Kültür**, s. 83.

28 Metzger, **a.g.e.**, s. 235; zikreden: Schroeder, **Weber ve Kültür...**, s. 83.

29 Immanuel Wallerstein, **Tarihsel Kapitalizm**, (çev. N. Alpay), İstanbul 1992, s. 7.

sorusu şu şekilde yeniden formüle edilebilir: Çin, Tayvan, Kore ve diğer Uzak-doğu coğrafyasının başarısını nasıl açıklayabiliriz?

2.3. Batı Ve Batı-Dışı Modernleşme Örüntülerine Farklı Bir Bakış: Yeni-Devletçilik Yaklaşımı (Neo Statist Theory)

Bu sorunun, kültür ve kültürel geleneğin yeniden yorumlanması ve siyasi elitlerin tercih, proje ve politikalarının belli bir tür politik ve iktisadi modernleşmenin gerçekleşmesinde bilinçli eyleyiciler olarak ortaya çıkmasının önemine vurgu yapılarak cevaplanabileceğini düşünüyoruz. Yeni-devletçi modernleşme yaklaşımı bu bakımdan uygun bir teorik ve kavramsal çerçeve sağlamaktadır. Bir defa bu yaklaşım devletin sınıf güçlerinin bir yansıması olduğunu vazederek ekonomizmi reddeder. Bu indirgemeci yaklaşım yerine devleti kısmen eylemlerinden bağımsız bir otonom güç olarak görür. Bunun yanında yeni-devletçilik devletin kalkınma üzerindeki etkisini tek yönlü bir nedensellik içerisinde ele alan bir determinizmden kaçınmaktadır.

Yeni-devletçi yaklaşım siyaset ile ekonomi arasındaki ilişkiyi Avrupa ve Avrupa-dışı modernleşme örüntüleri bağlamında yeniden düşünmenin mümkün ve gerekli olduğunu savunmaktadır. Bu yaklaşıma göre feodal ya da kapitalist biçimlerden oluşan devlet-inşası süreci, ekonominin-formasyonu ile yanyana gider. Kurumsal otonom bir olgu olarak kapitalist ekonominin ortaya çıkışı aşağı yukarı devletin kurumsal anlamda bağımsız hale gelişiyi aynı zamana denk düşer. Güçlü bir ekonomik kalkınma yalnızca yapısal olarak farklılaşmış bir devlet dâhilinde mümkündür. Modern Kapitalizmin ortaya çıkışını anlamak için devletin ekonomiden kurumsal olarak otonom bir hale gelmesi yönünde bir analiz yapmak gereklidir.³⁰

Devletler ve egemen sınıflar arasındaki ilişkiler üzerinde yoğunlaşmak temelde çatışma ve işbirliğinden oluşan karmaşık bir yapıyı ortaya çıkarır. Kapitalizmin doğuşu açısından çok önemli olan devlet-inşası süreci devletin üzeri-

³⁰ Linda Weiss; John M. Hobson, **Devletler ve Ekonomik Kalkınma: Karşılaştırmalı Bir Tarihsel Analiz**, (çev. K. Dünder), Ankara 1999, s. 30.

ne aldığı büyük ‘müdahaleci’ stratejileri kapsıyordu. Dolayısıyla Kapitalizmin ortaya çıkışının ön koşullarının arka planında oldukça aktif bir devlet vardır.

Feodal bir siyasal yapı içinde hükümdarlar merkezi devlet gücünü artırmak istediklerinde uzun vadede yönetimin siyasi araçlarını-yani vergilendirme ve şiddet araçlarının tekeline-soyluluğun elinden almak zorundaydılar. Bu amaçla taç soylu sınıfla bir çatışma içerisine girmiştir. Dolayısı ile söylenebilir ki devlet-inşası süreci tacın soyluluğun yerel mali-askeri güçlerini ele geçirme kapasitesine bağlıdır.

Tacı siyasi gücü soyluluğun elinden almaya güdüleyen şey Feodal devletlerin karşılaştıkları temel bir sorundan ileri gelmekteydi: Bu da uzun dönemde askeri harcama oranının artma eğiliminde olmasıydı. Feodal ekonomi ve adem-i merkezî (desantralize) idare yeterli malî kaynakları yaratamıyordu. Uzun dönemde malî kaynakları toplama gücü ya da toplanan malî kaynaklar düşme eğilimindeydi. Diğer deyişle feodal çağ boyunca askeri harcamaların artış oranı, malî çekimin artış oranından büyüktü. Bu durumda taç malî çekim oranını artırmaya çalışırken, devlet de soylulukla yoğun bir çatışmaya girmişti. Dahası taç daha merkezileşmiş savaş pratiklerini uygulamaya geçirirken askeri çatışmanın yoğunluğu da arttı. Kısaca, yönetimin feodal malî yapıları devlet gücünün artmasının önünde zaman içerisinde bir engel haline geldi.³¹

Askeri alandaki değişmelerin harcamalarda artışlara yol açması ve bunun da devletlerin vergi toplama kapasitelerinin artmasını gerekli kılmasının, devlet-inşası süreci üzerinde başka bir etkisi ise şudur: Devlet şiddet araçlarının tekeline yalnızca feodal yönetimin malî alandaki çelişkilerini aşma yoluyla ele geçirebilirdi. Ama soyluluk devletin gelir kaynaklarını sınırlamaktaydı. Merkezileşmiş şiddet araçları yalnızca bağımsız ve yüksek gelir kaynağıyla ele geçirilebilirdi. Sonuç olarak Avrupa’nın çeşitli ülkeleri malî birikim problemini çözme konusunda farklı metotlar uyguladılar.

31 a.g.e., s. 39-40.

Bu Norbert Elias'ın devlet-inşası sürecinin önemle belirttiği bir boyutudur: Vergilendirme araçlarını tekeli ele geçirmek.³² Bu görüldüğünden çok daha zor bir süreçtir, ve taç bunu başarmak için yani soyluların elinden mali-askeri gücün alınması ve eşzamanlı olarak soyluların kontrol altına alınması ve daha itaatkar hale getirilmesi amacıyla çatışma ve işbirliğinden oluşan bir strateji izlediler. Bu bakımdan devlet-kurucu stratejilerin spektrumu çatışma ile işbirliği aralığındadır, denilebilir.

Spesifik olarak devlet önderliğinde ekonomik kalkınmanın iki ideal biçimine işaret edilebilir: Bu yollar oldukça kompleks biçimlerde genellikle birbirleriyle örtüşseler de çok ender olarak birbirlerinden tamamen ayrı olarak ortaya çıkmışlardır.³³

1. Piyasayı geliştirici stratejiler: Devlet istemli bir biçimde ekonomik kalkınmayı uyarabilir ki bunun nedeni malî askeri nedenler olabilir de olmayabilir de. Bu durumda ekonomi aktif bir biçimde devletin görünen eliyle ileriye doğru yönlendirilir. 2. Planlanmamış piyasa etkisi: Devlet, kendi mali-askeri ve devlet inşa-edici stratejilerini uygular ve bunu yaparken de istem dışı bir ekonomik kalkınmaya neden olur. Bu durumda ekonomi, ekonomi-dışı süreçlerin bir sonucu olarak (özellikle devletin görünen eli) ileri doğru savrulur.

Buradan hareketle yukarıda ana hatları çizilmeye çalışılan yeni-devletçilik yaklaşımı bir Güney Kore ekonomik ve politik modernleşmesi örneğinde sınanabilir. Bunun için iki adımdan oluşan bir tartışma yürütmek mümkündür. İlk olarak Kore kültürel geleneğinin yeniden yorumlanması ikinci olarak siyasi elitler marifetiyle yürütülen ekonomik ve siyasi modernleşme meselesi sırayla ele alınabilir.

3. Konfüçyanizm, Yeni Konfüçyanizm Ve Kore Kalkınmasına Etkisi

Konfüçyanizm Doğu ve Güneydoğu Asya'da aralarında Kore, Vietnam, Çin, Japonya, Tayvan, Hong Kong, Singapur, Endonezya gibi pek çok ülkede

³² Zikreden: Linda Weiss; John M. Hobson, *a.g.e.*, s. 43-44.

³³ *a.g.e.*, s. 75-76.

etkisini hissettirmiş bir ahlaki ve felsefi öğreti sistemidir. Özellikle Konfüçyüs'ün (M.Ö. 551-479) öğretilerine dayalı olarak gelişerek yayılmıştır. Konfüçyüs, kendisinin yeni bir sistem kurmak için gayret göstermeyip sadece eski bilge kralların hikmete dayalı sözlerinin bir aktarıcısı olduğunu iddia etse de 2000 yıldan bu yana bütün Doğu Asya'yı etkileyen bir düşünce sisteminin başı olarak kabul edilir.

Konfüçyanizm, kültürel ve felsefi bir öğreti olarak Doğu Asya ülkelerinin sosyal, politik ve ahlaki yapısının şekillenmesinde, toplumun değişik katmanları arasındaki ilişkilerin oluşmasında ve genel değer yargılarının belirlenmesinde önemli bir rol oynamıştır. Korenin Konfüçyonizmle olan ilk etkileşimi M.Ö II. yüzyılda başlasa da asıl etkilerini XII. yüzyılın ortalarında Koryo Krallığı zamanında hissettirmeye başladı. 500 yıl boyunca devam eden Choson Krallığının da (1392-1910) resmi dini felsefesi olmuştur. Choson Krallığı Uzak Doğu Asya'da ilk kez devletin yönetim sistemi olarak Konfüçyanist felsefeyi kabul etmiştir.³⁴ Japonya'da ise Tokugawa Shogunluğu döneminde XVI. yüzyılın ortalarından itibaren kabul görmeye başlamıştır.

Konfüçyanizm bireyi, bağımsız bir varlık olarak görmeyip, ilişkiler ağında bulunan, dâhil olduğu grupla birlikte bir anlam kazanan, yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi gibi bazı kıstaslarca belirlenen seviyeye göre kendinden alt ve üst seviyedeki grup üyelerine karşı sorumlulukları ve ortak hedefleri gerçekleştirmeye yönelik ödevleri olan bir kişilik olarak değerlendirir.³⁵

Kore Harbinden bu yana 60 yıl geçmiş, Kore'nin dünyanın en büyük ekonomileri arasına girmiş, pek çok Koreli'nin batı tipi eğitim almış ve globalleşen Kore şirketlerinin, yönetimlerinde Batı'ya ait pek çok metotları kullanıyor olmasına karşın Kore toplumunun zihinsel altyapısında, düşünme tarzında ve davranış biçimlerinde Konfüçyanizmin derin etkilerini görmek mümkündür.

34 Kiung Ryu - M. Cervero Ronald, "The Role of Confucian Cultural Values and Politics in Planning Educational Programs for Adults in Korea", **Adult Education Quarterly**, vol. LXI/2, (2011), s. 143.

35 Weiming Tu, **Confucian Thought: Selfhood as Creative Transformation**, New York 1985, s. 114.

Koreliler onu bir din olarak kabul etmeseler bile, Konfüçyanizm toplumun ahlaki altyapısını ve ulusal bilinci oluşturan bir değerler sistemidir.³⁶

Modern eğitimin başlamasından önce Çin, Japonya ve Kore’de Konfüçyanizminin klasik eserleri okullarda ders kitabı olarak kullanıldı. Özellikle Kore’de yüksek seviyede bürokrat yetiştiren eğitim kurumlarının öğrenci seçme sınavlarında Konfüçyanist öğretiye dair genel bilgi seviyesini ölçen sorular önemli bir yer kaplıyordu.³⁷

Konfüçyanizm kaynaklı kuvvetli ve otoriter liderlik özellikleri, kolektif hareket şuuru, uzlaşma ve işbirliği, kalkınmaya odaklanmış ortak bir milli birşuur ve kaliteli bir eğitim için gösterilen yoğun gayret ekonomik kalkınmanın temellerini oluşturan itici güç olarak görülebilir.³⁸

Konfüçyanizmde ticari faaliyetler küçümsenirken, ticaretle uğraşanlar toplumun alt katmanlarına yerleştirildiler. Bu tür önyargılar Chosun Krallığı boyunca devam etti. Ticari faaliyetlerin önemsenmemesi Kore’nin büyük ölçüde tarım-odaklı bir ekonomi olmasına sebep olmuştur. Bu da önemli bir milli servetin birikiminin önüne geçmiştir. Ticari faaliyetlerin önemsenmemesinin aksine, eğitim yüceltilmiş ve aydınlar toplumsal hiyerarşide ilk sırayı almışlardır. Aydınlardan sonra çiftçiler, zanaatla uğraşanlar ve tacirler gelmiştir.³⁹

1953’te sona eren Kore Harbinden sonra Amerikan hükümeti hem ekonomik hem de askeri açılardan Kore’yle daha fazla alakadar olmaya başladı. İlişkiler arttıkça toplumsal hayatta ticarete yönelik geleneksel, küçümseyici de-

36 Chaihark Hahm, “Law, Culture, and the Politics of Confucianism”, **Columbia Journal of Asian Law**, vol. XVI (2003), s. 270; Michael Robinson, “Perception of Confucianism in Twentieth-Century Korea”, **The East Asian Region: Confucian Heritage and Its Modern Adaptation**, (edt. G. Rozman) Princeton 1991, s. 204.

37 June Ock Yum, “The Impact of Confucianism on Interpersonal Relationships and Communication Patterns in East Asia”, **Intercultural Communication: A Reader**, (eds. L. A. Samovar - R. E. Porter), Wadsworth, Belmont CA 1994, s. 78.

38 Hong Jong Lee, “Development, Crisis and Asian Values”, **East Asian Review**, vol. XV/2, (2003), s. 31.

39 Bowon Kim, “Cultural Forces and...”, s. 834.

ğerlerin yerini kişisel teşebbüse ve girişimciliğe önem veren değerler almaya başladı. 1960’da darbeyle iş başına geçen General Park’ın başlattığı ekonomik kalkınma hamlesinin en önemli politikalarından birisi ise ihracat eksenli kalkınmaydı. Ticari faaliyetler ve özellikle de dış pazara yönelik olarak ihracatın devlet eliyle teşvik edilmesi, hükümetçe verilen ihracat hedeflerini tutturan şirketlere cazip koşullarda kredi aktarımı ve bu kredilerle hızla büyüyen şirketlerin daha çok iş gücü istihdam etmesi gibi gelişmeler de ticarete olan bakış açısının değişmesine neden oldu.

3.1. Yeni Konfüçyanizm

Konfüçyanizm, XX. yüzyılın başından itibaren ticareti önemsememesi, kadere boyun eğmeyi ve durağan bir hayatı öğütlemesi gibi özelliklerinden dolayı pek çok eleştirilere maruz kaldı. Ancak Kore harbinin bitişini takiben kalkınma odaklı bir devlet oluşturma sürecinde Konfüçyanizmin motive edici diğer öğretileri, disipline edici, hiyeryarşiyi sağlayıcı ve millî birlik anlayışını destekleyen harmoni (inhwa) gibi fikirleri bizzat devlet tarafından seçilerek kullanıldı.⁴⁰

İkinci Dünya Savaşının bitişini takiben Japonya, Kore, Taywan ve Singapur gibi Doğu Asya ülkelerinde Konfüçyüs öğretisinin önemli öğeleri olan kolektif grup anlayışı, kişiler arası ilişkilerde hiyerarşik düzen, çatışmadan kaçınmayı ve uyum içerisinde bulunmayı hedefleyen harmoni (inhwa), çalışkanlık, kişinin kendini geliştirmesinin tek yolunun eğitim olduğunu öğütleyen fikirleri daha da öne çıkmaya başladı.⁴¹ Yalnız aile ve akrabalar arasında daha yaygın olarak kullanılagelmiş olan bu öğretilerin yönü iş ortamı, toplum ve devlet gibi daha büyük ölçekli örgütlere kaydırıldı. Örneğin ailede ebeveyn ve akraba

40 Michael Robinson, “Perception of Confucianism”, s. 216; Kee Don Kwon, “Economic Development in East Asia and a Critique of the Post-Confucian Thesis”, **Theory and Society**, vol. XXXVI/1, (2007), s. 82.

41 Kiung Ryu, “The Role of Confucian Cultural Values and Politics in Planning Educational Programs for Adults in Korea”, **Graduate Faculty of the University of Georgia Unpublished Ph.D. Thesis**, Athens Georgia 2008, s. 32-33.

merkezli olan saygı ve sadakat gibi duygular dış dünyada şirketin yöneticilerine ve devlet bürokrasisine yöneldi.⁴²

Kore Konfüçyanizmi XIV. yüzyılda Çin'den almış olmasına rağmen, zamanla klasik Konfüçyanizme ait değerler ilk dönemlerde Yarımada'da bulunan Budizm, Şamanizm gibi diğer dinlerin de etkisiyle seçici bir adaptasyonla değişiklik gösterdi. Üretim ve ticarete dair Konfüçyanizmin klasik görüşleri endüstriyel kalkınmanın önünde bir engel olabilecekken özellikle XX. yüzyılın ikinci yarısından sonra Konfüçyanizmdeki endüstrileşmeyi engelleyen düşünceler, Batı dünyasının etkisi, Japon iş kültürü, Amerikan askeri yönetiminin etkisi, yurtdışından eğitim almış Korelilerin sayıca artması ve 1960'lardan itibaren askeri yönetimin Konfüçyanizmin bazı yönlerini ön plana çıkarması gibi etkilere dolayı klasik yaklaşımdan daha modern bir Konfüçyanizm anlayışına doğru yöneliş gösterdi.

Bu "Yeni Konfüçyanizm" anlayışı bireyi daha ön plana alması, girişimciliğin önünü kapatan kâr elde etmenin, üretim yapmanın küçümsenmesi gibi öğretileri bastırmaya çalışması gibi özelliklerinden dolayı ekonomik yakınmaya yardımcı oldu. Rekabetçi bir aktivizm, çok çalışma, tutumluluk, yüksek tasarruf oranları ve eğitim, ekonomik kalkınma da katalizör görevi alan diğer özellikler oldular.⁴³ Konfüçyanizmin doğu kültürlerinin ortak özelliği olan kolektif kültürü, grubu, harmoniyi ve eğitimi önemseyen öğretileri ile sonradan öğrenilen veya aşılana ferdiyetçi, faydacı, ekonomi merkezli batıya özgü değerlerle kaynaşarak yeni bir Konfüçyanist yorum meydana getirdiler.⁴⁴

Konfüçyüs kültürünün öğrenilmesinde iki önemli kaynak aile ortamı ve askerlik hayatıdır. Kültürel davranış biçimlerinin öğrenilmesi, akrabalık bağları ve sosyal ağların kurulmasında ve kolektif kültürün içselleştirilmesinde aile

42 Kwang Ok Kim, "The Reproduction of Confucian Culture in Contemporary Korea: An Anthropological Study", **Confucian Traditions and East Asian Modernity: Moral Education and Economic Culture in Japan and the Four Mini-Dragons**, (edt. Weiming Tu), Cambridge 1996, s. 218.

43 Herman Kahn, **World Economic Development: 1979 and Beyond**, Boulder CO, 1979, s. 123-125.

44 Chung, v.d., **a.g.e.**, s. 5.

önemli bir eğitim merkezidir. Bürokratik kültürün öğrenilmesinde, disiplinin tecrübe edilmesinde, grup içi uyuma dikkatte ve emir komuta zincirinin bir halkası olarak iş yapmayı öğrenmede askerliğin önemi reddedilemez. Erkek egemen bir toplum olarak nitelendirilebilek Kore’de askerliğin 3 yıla yakın sürmesi de yeni Konfüçyüs kültürün öğretilmesinde etkili oldu.⁴⁵

3.1.1. İlişki Hiyeraşisi

Gerek örgütlerin idaresinde, gerekse genel toplum yapısındaki karşılıklı ilişkilerin şekillenmesinde Konfüçyanizmin öğretileri önemli bir tayin edici faktördür. Konfüçyanizmde göre sabit ve sürdürülebilir bir sosyal düzenin kurulmasında yazılı kanunlardan daha çok insani bilgelik ve hikmet daha önemlidir. Konfüçyanizm’e göre toplum, 5 grup arasındaki ilişkilerin düzeninin korunması halinde sağlıklı işleyebilir. Yöneticiler ve idare edilenler, kocalar ve eşleri, babalar ve oğulları, yaşlılar ve gençler ve arkadaşlar arasındaki ilişkilerde üst konumda olanların alt konumda olanları koruma ve kollama görevleri, alt konumda olanların ise üst konuma karşı saygıda kusur etmeme ve itaat etme gibi sorumlulukları bulunmaktadır.⁴⁶

Aileler evlatlarının yetiştirilmesi ve iyi eğitilmesinden sorumlu olup karşılığında saygı görmelidirler. Toplumda lider konumunda olanlar idare ettikleri kişilere karşı hak ve adaletle muamele etmeli yine karşılığında itaat ve saygı görmelidirler. Aynı şekilde ailede evin reisi olan erkek ailenin korunması ve geçiminden sorumlu olup, kadınların görevleri ise ailenin huzuru için evin iç işleriyle uğraşmak ve kocalarına sadık olmaktır. Kadınlar evlenmeden önce babalarının, evlendikten sonra eşlerinin ve şayet eşi ölürse de en büyük erkek evladın koruması altındadırlar. Arkadaşlar arasında ise karşılıklı yardımlaşma ve güven önemlidir. Oğullar ailenin huzuru ve düzeni için her durumda baba-

45 Yung Ho Cho - Jeong Koo Yoon, “The Origin and Function of Dynamic Collectivism: An Analysis of Korean Corporate Culture”, **Asia Pacific Business Review**, vol. XXVII/4, (2001), s. 79.

46 Lilian Miles, “The Significance of Cultural Norms in the Evolution of Korean HRM Practices”, **International Journal of Law and Management**, vol. L/1, (2008), s. 33-46.

ların ve aile büyüklerinin sözlerini dinlemelidirler. Erkek evletlar evlendikten sonra bile eşleriyle birlikte ebeveynlerine hizmet etmelidirler. Gelenekte ebeveynin yeri her zaman eşin önündedir.⁴⁷

Eğer şahıslar bulundukları konumun bilincinde olarak görevlerini yaparlarsa toplumda harmoni ve denge oluşur. Konfüçyüs'e göre, erkekler ve kadınlar, yaşlılar ve gençler ve diğer toplumsal katmanlar arasındaki düzen ve hiyerarşinin temini, sosyal düzenin teminatıdır. Cinsiyet, yaş ve gruptaki konum hiyerarşi seviyesini ve görev dağılımını belirlemede kıstas olarak kullanılır. Dolayısıyla ailede, örgütlerde ve genel olarak toplumsal yapıda gençler ve yönetilenler yaşlıların ve idarecilerin sözlerini dinlemeli ve onların aldıkları kararları sorgulamamalıdır. Bütün toplum bu hiyerarşiye uygun olarak hareket ederse düzen ve uyum sağlanmış olur. Bu ilişkiler zincirine uymayan veya aykırı davrananlar ise değersiz ve gayr-ı medeni olarak algılanır.

Ebeveyne olan saygı (hyo) onların isteklerini yerine getirmede hassasiyet ve onlara karşı yumuşak ve saygılı davranma demektir. Bununla alakalı olarak Konfüçyüs şöyle demiştir: "Eğer baban yaşıyorsa onun isteklerini yerine getir. Eğer ölmüşse hayattayken ki hareketlerini taklit et. Eğer 3 yıl boyunca babanın izlemiş olduğu yoldan gider ve onun gibi olmaya çalışırsan gerçek bir evlat olursun." Konfüçyanizmde ebeveyne olan saygı ve itaat insan olmanın ve ailede mutluluğun en önemli gerekliliklerinden birisi olarak addedilir. Bu örgütsel hayata üstlere itaat ve saygı olarak aksetmiştir.⁴⁸

3.1.2. Kolektivizm

Konfüşyüsçü toplumların bir başka özellikleri ise kolektivist yapılarıdır. Kolektivist toplumlarda ferdi çıkarlar ve hedeflerden ziyade bireyler arasındaki ilişkiler ve grubun genel amaçları önemlidir. Geert Hofstede'in milli kültür ve örgütsel kültür arasındaki ilişkiyi anlamaya yönelik çalışmasında Kore'nin

47 Jong Tae Choi, "Confucian Value on the Corporate Community and HRM in Korea", *Seoul Journal of Business*, vol. V/1-2, (1999), s. 65.

48 Kee, "Influences of Confucianism on Korean Corporate Culture", *Asian Profile*, vol. XXXVI/1, (2008), s. 5.

dünyadaki en kolektivist toplumlardan birisi olduğu, hatta Japonya'dan bile daha kolektisit yapıda olduğunu iddia eder.⁴⁹ Kolektivist toplumlarda bireyler arasında karşılıklı destek ve sadakat yazılı bütün kuralların ötesinde bir anlam ifade eder. Ayrıca üyeler arasında karşılıklı sevgi ve saygı, grup hiyerarşisinden kaynaklanan düzene uyum, ortak hedefleri gerçekleştirme yönünde gösterilen azim grup üyelerini birbirine bağlar.⁵⁰

Kore toplumunda kendini gösteren kolektivist kültürde işbirliği ve birlik ruhunun önemine vurgu yapılır ve grup normlarına sadakat ve otoriteye itaatin toplu hedeflere ulaşmak için önemli bir kıstas olduğunun üzerinde durulur. Ayrıca grubun veya şirketin genel menfaatleri için gerekirse şahsi amaçlarından ve menfaatlerinden vazgeçebilecek kadar fedakâr bireyler rol modeller olarak ortaya konulur.⁵¹

Kollektivizmin bir yansımasına aile hayatında rastlamak mümkündür. Bütün aile fertlerinin hiyerarşik bir şekilde konumlanması söz konusudur. Yaşça büyük olan erkekler daha baskın, karar verici seviyede; kadınlar, gençler ve çocuklar ise söz dinleyen, itaat eden ve korunması gereken konumlardadırlar.⁵²

Kolektivist kültürle özdeşleşmiş sloganlara ve söylemlere örgütsel kültürde sık sık rastlamak mümkündür. Ortak yaşam (Hyopdongcok senghwal), birlik ruhu (ilçegam), ortak amaçlar (kongdong mokpyo), kader birliği (do katın unmyong) gibi kavramlar sıklıkla duyulabilir.

Ayrıca kolektif ruhu kuvvetlendirmeye ve genel hedeflere yönlendirmeye yönelik olarak, birlik ve beraberlik, samimiyet, çalışkanlık, sosyal sorumluluk, güvenilirlik, fedakârlık ve gönülden hizmet, hizmet ruhu gibi kelimelerin şirketlerin giriş kapılarına, asansörlere, ofislerin duvarlarına asıldığını görmek

49 Hofstede, <http://geert-hofstede.com/south-korea.html>, (Erişim tarihi: 11 Haziran 2012).

50 Cho - Yoon, **a.g.m.**, s. 75, 79.

51 Miles, **a.g.m.**, s. 36.

52 Choi, **a.g.m.**, s. 65.

mümkündür⁵³. Kore şirketleri geleneksel kültürün yansıması olan kolektivizmi aktif bir şekilde kullanarak dinamik bir gelişme ruhu meydana getirmişlerdir.

Şirket kültürünü, çalışanlara aşılacak istenilen hedefleri, şirket kurucusunun felsefesini yansıtmaları açısından büyük Kore şirketlerinin sloganları (sahon) incelediğinde inovasyon, üründe mükemmellik, kalite, hızlı teknik servis gibi teknik ve fonksiyonel özellikleri öne çıkaran kelimelerden ziyade kolektif birliği sağlayacak ve beklenen davranışları yansıtacak kelimeler seçildiğini görebilmek mümkündür. Geleneksel kültüre ait değerlerin de sıkça kullanıldığını görmek mümkündür. 1997 yılı itibarıyla saptanmış sloganlar, buna başka bir örnek olarak, aşağıdaki gibidir.⁵⁴

Tablo 1: Bazı Büyük Aile Holdinglerinin Sloganları

Hyundai	Çalışkanlık, tutumluluk, güven, sevgi
Daewoo	Yaratıcılık, fedakârlık, atılım
Ssanyong	Güven, uyum, yenilik
Hyosong	Hizmet, samimiyet, inovasyon ve birlik ruhu
Hanhwa	Güven, tevazu, mükemmellik
Daelim	Yaratıcılık, iş birliği, sorumluluk
Lotte	Dürüstlük, bütünlük, hizmet, tutku

Kaynak: Kae H. Chung, Hak. Chong Lee - Ku Hyun Jung, **Korean Management Global Strategy and Cultural Transformation**, Walter de Gruyter, Berlin 1997, s. 147-148.

Kollektivist kültürün bir başka örneği duygu tabanlı ilişkiler ağıdır (yon go). Aynı okuldan mezun olmak, hemşerilik ve bölgecilik gibi duygular bireyler arasında ortak bir tarih, kültür ve aidiyet anlayışının gelişmesine sebep olur ve bu duygular karşılıklı güven, yardımlaşma ve yakınlık duygularını körükler. Bazı siyasi partilerin ideolojik olarak örgütlenmeden daha çok bölgesel bazlı teşkilatlanması bunun bir başka örneğidir.⁵⁵ Bu ilişkiler ağı, ortak bir bilinç

⁵³ Kyuhan Bae, **Automobile Workers in Korea**, Seoul 1987, s. 160.

⁵⁴ Chung, v.d., **a.g.e.**, s. 147-148.

⁵⁵ Kae H. Chung, v.d., **a.g.e.**, s. 136.

oluşturarak hedeflere yönlendirmesi noktasında faydaları olsa da, kayırmacılığa sebebiyet verdiği yönüyle eleştirilere de maruz kalmaktadır.

Chang ve Chang'ın yaptığı bir araştırmada Koreliler güven duydukları kişi veya kavramları 100 üzerinden puanlamışlar ve sırasıyla en çok kendi ailelerine (100 puan), liseden sınıf arkadaşlarına (97 puan), aynı işyerinden çalışanlara (90 puan), aynı tapınak veya kiliseye devam edenlere (95 puan), aynı okuldan mezun kişilere (80 puan), aynı soyadını taşıyan kimselere (70 puan), aynı şehirden hemşehrilerine (70 puan) oranında güvendikleri ortaya çıkmıştır. Buna rağmen tanımadıkları Korelilere (5 puan), yabancı milletten kişilere ise ancak 1 puan oranında güvendikleri ortaya çıkmıştır.⁵⁶

Cho ve Yoon, çevresel faktörlerin ve geleneksel kolektif kültürün etkileşimi sonucu dinamik bir kolektivizm meydana geldiğini söylerler. Dinamik kolektivizmin 3 boyutu vardır. Bunlar grup içi harmoni, hiyerarşi ve iyimser ilericiliktir (optimistic progressivism). İyimser ilericiliğe örnek olarak pek çok Kore şirketinin kısa ve uzun vadeli hedeflerini hâlihazırdaki ulaşabilecekleri kapasitelerinin çok üzerinde saptamaları verilebilir. Ayrıca küçük ve orta ölçekli işletmelerin bile kendilerine rakip olarak büyük şirketleri almaları ve özellikle endüstrileşme sürecinde günlük Korece'de sıkça duyulan "hızlı çalış" ve "acele et" sözcükleri Korenin dinamik kolektivizmine bir başka örnektir.⁵⁷

3.1.3. Otorite

Konfüçyanist öğretilerde aile reisi veya bir grubun liderinin himayesi altındakilere karşı yardımsever ve müşfik olması gereklidir. Bu öğretide şirketlerde çalışanlarını himaye eden, onların mutluluğu için gayret gösteren baba tipinde bir lider formatının ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Buna karşılık idare edilenler her zaman üstlerine karşı sadık ve saygılı olmalı ve verilen görevleri itirazsız yapmaya çalışmalıdırlar. Bu tip sorgusuz itaat ve merkezi otoritenin mutlak karar verici olduğu yönetim felsefesi etkisini özellikle savaştan yeni çıkmış,

⁵⁶ Chan Sup Chang and Nahn Joo Chang, **The Korean Management System: Cultural, Political, Economic Foundations**, London 1994, s. 54.

⁵⁷ Cho - Yoon, **a.g.m.**, s. 77-78.

endüstrinin temellerinin atılmaya başlandığı, insanların yeni yeni düzenli bir işe kavuşup hayatlarını güvence altına aldıkları ve sendikaların oluşum aşamasında olduğu 1960-1970 yıllarında hissettirmiştir.⁵⁸

Toplumda her birey kendi bulunduğu gruptaki yaşından, eğitim seviyesinden veya pozisyonundan kaynaklanan seviyesine göre belirlenmiş bir kimliği ve bundan kaynaklanan sorumlulukları vardır. Herkes kendi pozisyonunun gereğini layıkıyla yapmaya çalışmalı, aynı gruptaki daha yukarıdaki seviyedeki bireylerin işleriyle uğraşmamalıdır. Baba babalığını, evlat evlatlığını, lider liderliğini, yönetilen ise pozisyonunun gerekliliğini hakkıyla yaparsa toplumsal hiyerarşi sağlanmış olur. Bu hiyerarşiye dilde dahi rastlamak mümkündür.⁵⁹ Yaşça ve makamca daha büyük olanlar için kullanılan bazı kelimeler ve fiiller farklıdır. Normal fiillere yapılan eklemelerle de cümleler değişik yaş gruplarına hitap edecek şekilde ayarlanabilir. Örneğin yemek fiiline karşı gelen “mok-da”, “tışıda”, “çabsuşıda” fiilleri hitap edilen kişinin yaşına göre kullanılabilir. Pilav kelimesine karşılık olarak ise “pab” ve “çinci” kelimeleri yine muhatap olunan kişiye göre kullanılır.

Ailede başlamak üzere grup hiyerarşisinde babayı veya lideri eleştirmek tavsiye edilmez. Örneğin ailede babaların otoritesi ve verdikleri kararların evlatlar tarafından eleştirilmemesi gerektiğine dair Konfüçyüs şunları söylemiştir: “Ebeveynine hizmet ederken hatalarını görürsen bir kez ikaz etmek yanlış olmayabilir. Fakat bu ikaza rağmen eğer onlar seni dinlemiyorlarsa onlara karşı olan saygını devam ettirerek kendini onlardan uzak tutma. Şikâyet etmeden onlar için çalışmaya devam et”.⁶⁰

Konfüçyüsçü ahlaktan kaynaklanan paternalist liderlik tarzı örgütlerde aile gibi bir ortamın oluşmasını sağlamıştır. Aile içi büyüklere saygı göstermek,

58 Miles, **a.g.m.**, s. 34.

59 Kee, **a.g.m.**, s. 4

60 Charles Muller; **The Analects of Confucius**, (Translated by A. Charles Muller), <http://www.acmuller.net/con-dao/analects.html#div-10>, (Erişim tarihi 01 Haziran 2012).

onların mutluluğu için gayret göstermek ve ailenin düzeninin devamı için çalışmak evlatların asli görevlerindendir. Ferdin ailenin bütünlüğüne yönelik vazifeleri örgüt hayatında çalışanın görevleri olarak tezahür etmiştir. Örgüt başkalarının kârı için çalışılan veya geçici olarak bulunulan bir ortam değil, aidiyet duygusu içerisinde bulunulan, varlığı ve devamı aynı zamanda çalışanların varlığı manasına gelen, iyiliği ve kârlılığı çalışanların hayat kalitesini artıran bir oluşumdur. Örgütsel hayatta idareciler ebeveynlerin ve yaşlıların yerini almıştır.⁶¹

Aile gibi sıcak bir ortam meydana getirmek ve çalışanları motive etmek için Koreli şirketlerin değişik uygulamaları mevcuttur. Ulusal bayramlarda cep harçlıkları vermek, doğum yardımı yapmak, çalışanların ölen yakınlarının cenaze masraflarına katkıda bulunmak, çocuklarının okul harçlarına tamamen veya kısmen destek olmak, yeni evlenen çalışanların evlerini kurmalarında yardımcı olmak, ailenin özel günlerinde değişik şekillerde destek olmak sıkça rastlanan uygulamalardan sayılabilir.

Şirketler karşılıklı ilişkilerin ayarlanmasında ve ortaya çıkan problemlerin çözümünde aynı aile ortamında olduğu gibi karşılıklı iyi niyet ve iş birliğini tercih ederler. Ortak bir örgütün üyesi olarak birlikte geçirilen zaman, ilişkilerin kalitesi ve kaderin (unmyong) bir cilvesi olarak tanışmış olma ve ortak bir kültüre sahip olmanın verdiği duygusal faktörler her zaman anlaşmaların ve kanuni yaptırımların önüne geçmiştir.

Merkezi kontrol ve hiyerarşi Kore şirketlerinde üstten alta doğru emirlerin geldiği, alttan üste doğru ise itaat ve saygının beklendiği, dikey ve uzun bir yapının meydana gelmesine sebep olmuştur. Kalkınmanın ilk yıllarından 1990 lara kadar otorite ve karar verme yetkisi en üstte odaklanmış, orta kademeli yöneticilere bile karar vermede sınırlı haklar tanınmıştır. Büyük projelerin takibinde ve hızlı karar vermenin önemli olduğu durumlarda en tepedeki yöne-

61 Seok Choon Lew; Choi Young Woo and Suk Wang Hye, "Confucian Ethics and the Spirit of Capitalism in Korea: The Significance of Filial Piety", **Journal of East Asian Studies**, vol. XI (2011), s. 181-182.

ticilerin çabukça karar vermeleri önemliyse de, alt seviyelerden gelen problem veya tekliflerin karara bağlanması noktasında uzun zaman gerekmekteydi.⁶²

Geleneksel kültür her ne kadar ortak bir kurumsal kimlik oluşturmak ve kolektif hedefleri itirazsız, işbirliği ile ve hızlı bir şekilde gerçekleştirmek gibi faydalar sağladıysa da zamanla bireylerin örgütsel verimliliği artırma adına yapmak istedikleri tekliflerin önünde bir engel olmaya başladı. Çünkü üstlere itaat ve saygı kültürlerini içselleştirmiş çalışanlar fikirlerini rahatça dillendiremiyorlar veya grup düşüncesinin tesirinde kalabiliyorlardı. Bu zamanla örgütlerin geleneksel yapılarını değiştirerek daha esnek ve dinamik örgütsel yapıları uygulamalarına, yetkiyi daha alt seviyedekilerle paylaşmalarına sebebiyet verdi.⁶³

Şirketlerde hiyerarşik kültürün bir başka belirtisi ise şirketlerin yönetim kademelerinin şekillenmesidir. Şirketlerdeki üst düzey pozisyonlar daha çok kurucu aile fertleri tarafından doldurulmuştur. Özellikle en büyük oğlun kurucunun vefatını mukabil şirketi devralması geleneksel kültürün bir yansımasıdır. Özellikle Kore ekonomisine yön veren chaebollerde aile fertlerinin yüksek oranlarda hisse sahibi olmaları ve yönetimde aktif rol almaları geleneksel kültürün etkilerini hâlâ hissettirdiğinin bir delili olabilir.⁶⁴

Genel olarak değerlendirildiğinde Kore şirketlerinde yaş ve örgütsel hayattaki kıdem, terfilerde ve karar verme mekanizmalarda yer almada önemlidir. Bireysel performanstan ziyade grubun genel performansına önem verildiği, yetkinin daha çok üst seviyedeki idarecilerde toplandığı, karar vermede ferdî inisiyatiflerden daha çok grup kararının önemli olduğu, rekabetten ziyade yardımlaşmanın ve uyumun önemli olduğu bir yönetim tarzı olduğu söylenebilir.

62 Chang and Chang, **a.g.e.**, s. 136.

63 Charlotte Jonasson and Jakob Luringre, “Thinking the Harmonious Family: Processes of Social Organization in a Korean Corporation”, **The Copenhagen Journal of Asian Studies**, vol. XVI (2006), s. 41.

64 Chung, v.d., **a.g.e.**, s. 58.

3.1.4. Harmoni

Temel olarak Konfüçyanizm kişiler arasında ahenk ve barışa dayanan etik bir öğretinin etrafında odaklanmıştır. Konfüçyanizmin ana öğretisi olan “Ren”, humanizm, sevgi, uyum, nezaket ve hayırseverlik manalarına gelir. Ren aynı zamanda anne babaya ve büyüklere saygı, nezaket, erdemli yaşama, doğrunun peşinde olma ve adaletli olma manalarında da kullanılır.⁶⁵ Harmoni aynı zamanda başkalarının duygularına saygı ve onların toplum içerisindeki statülerini korumalarını sağlama olarak da tarif edilir.⁶⁶

Aidiyet duygusu içerisinde gruba bağlanan üyeler arasında gelişen kuvvetli güven duygusu ve gayr-ı resmi samimi ilişkilerin varlığı örgütte genel bir uyum ortamının oluşumunu sağlar. Aynı okullardan mezun olmak, aynı bölge kökenli olmak gibi faktörler de aidiyet duygusu ile birlikte genel uyumu artırıcı faktörlerdir. İş tanımının kapsamında olmasa da gayri resmi olarak tüm Kore örgütlerinde gelişmiş olan mesai harici haftanın bir kaç günü beraber yenilen ve tüm grup üyelerinin katılımını gerektiren, çoğu zaman gece yarısına kadar uzayan akşam yemeklerinde sadece işe dair konular değil, aynı zamanda özel meseleler de konuşulur. Şirket piknikleri, çalışanların evlilik törenleri, yeni taşınan evlere yapılan hayırlı olsun ziyaretleri, doğum günü ve cenaze törenlerine olan katılımlarla şirket içi genel harmoni sağlanmaya çalışılır.⁶⁷

Koreliler grup içi uyuma büyük önem verip, her türlü ilişkide ve durumda çatışmadan kaçınmak için azami gayret gösterirler. Grup içerisindeki herkesin genel harmoniyi korumak için gayret göstermelidirler. Özellikle lider konumunda olanlar çatışmaları, gerekirse otoritelerini kullanarak önlemek için özel gayret gösterirlerse saygı görürler. Genel ahengi bozabilecek çatışma durumlara

65 Miles, **a.g.m.**, s. 36.

66 Cho - Yoon, **a.g.m.**, s. 73.

67 Inju Yang and Aidan Kelly, “Assumptions in Korean Organizations and Their Implications in a Cross-cultural Setting, **Advances in Global Leadership**, (eds. William H. Mobley; Ying Wang; Ming Li), vol. V, 2009, s. 302-303.

rında liderler çatışan taraflardan veya üçüncü şahıslardan daha önce problemin halledilmesi için inisiyatif alırlar.⁶⁸

3.1.5. Eğitim

Konfüçyanizm bireyin kendini yetiştirme yolundaki azmi ve ömür boyu sürecek bir öğrenme gayreti ile ancak gerçek insan olabileceğini ve üstün insan (Gunca) seviyesine ulaşabileceğini söyler. Konfüçyanizmde nihai hedef eğitim ve öğrenme ile ahlak, erdem, derinlik, yardımseverlik, dürüstlük, adalet, bilgi, hikmet ve üstünlük sıfatlarıyla tarif edilen ‘gunca’ seviyesine ulaşmaktır. Öğrenemeyen kişi ise sadece kendini düşünen, egosunun esiri olmuş küçük çıkarların peşinde koşan düşük seviyeli olan düşük insanlardır (soin).⁶⁹

Eğitim hem ruhsal manada olgunluğa erişmek için ömür boyu sürdürülmesi gerekli olan bir faaliyet olmuş, hem de toplumda saygınlık kazanmak ve yönetimde söz sahibi olabilmenin bir ön koşulu sayılmıştır. Örneğin Choson krallığının kuruluşundan itibaren (1392-1910) Konfüçyanist ahlak ve eğitim, yönetimde söz sahibi olacak bürokratları yetiştirmek ve seçmek için en önemli ölçüttü. Krallığın üst seviyeli bürokratlarını seçmek için yapılan yüksek bürokratik sınavlarında (Kwa-keo) sorular Konfüçyüs öğretisi ve Çin karakterleri bilgisi ile alakalıydı. Bu sınavlara hazırlık yapmak isteyen öğrencilerin kabul edildiği ülkedeki en üst seviyedeki eğitim kuruluşu olan Seongkyunkwan’a (Ulusal Konfüçyüs Akademisi) kabul edilmek için ise yine ayrı sınavlar yapılıyordu.⁷⁰ Bir üniversite mahiyetinde eğitim veren ve başkentte konuşlanan Seongkyunkwan’ın daha alt şubeleri olan okullar ise ülke geneline yayılmış

68 Nam Hyeon Kim; Dong Won Sohn and James A. Wall, “Korean Leaders (and Subordinates) Conflict Management”, **International Journal of Conflict Management**, vol. X/2, (1999), s. 130, 133.

69 Qianfan Zhang, “The Idea of Human Dignity in Classical Chinese Philosophy: A Reconstruction of Confucianism”, **Journal of Chinese Philosophy**, vol. XXVII/3, (2000), s. 306-307.

70 Jeong Kyu Lee, “Confucian Thought Affecting Leadership and Organizational Culture of Korean Higher Education”, http://radicalpedagogy.icaap.org/content/issue3_3/5-lee.html, (Erişim Tar. 28 Mart 2011).

durumdaydılar. Ancak seçkin ailelerin çocuklarının kabul edildiği bu okullar yönetimde söz sahibi olabilmenin en önemli aracıydı. Kwa keo sınavlarına dayanan elit bürokratları seçme sitemi Chosun krallığının sona erdiği 1910 yılına kadar devam etmiştir. Mahiyeti ve soruların niteliği değişmiş olsa da günümüzde yine aynı elit bürokrat seçimine dair sınavlar (koşi) devam ettirilmektedir.⁷¹

Kore savaşının sona ermesinden sonra yapılan toprak reformlarıyla geleneksel olarak kaynakları ellerinde tutan ve aristokrasiyi oluşturan “yangban” sınıfının etkinliği kaldırılmıştı. Yeraltı ve yer üstü zenginliklerden mahrum olan Kore’nin sahip olduğu tek zenginlik insan kaynaklarıydı. Herkesin eşit statüye erişmesiyle birlikte yeniden inşa edilmeye başlanılan ülkede sosyal statüde daha yüksek yerlere ulaşmayı sağlayacak iş edinmenin, daha fazla para kazanmanın, sınıf atlamanın ve ailenin gurur duyacağı bir fert olmanın, saygı görmenin tek yolu eğitimden geçmekteydi.⁷²

Tarihten gelen uygulamalara paralel bir şekilde büyük Kore holdingleri de (Chaeboller) yılda iki defa olmak üzere yeni çalışanlarını seçmek üzere seçme sınavları yapmaktadırlar. Gerek memuriyet ve bürokraside, gerekse özel şirketlerde çalışacaklar için yapılan seçimlerde en önemli kıstas uzun yıllar süren eğitim neticesinde kazanılabilen bilgiyle girilebilecek yüksek rekabet gerektiren sınavlardır.⁷³

İşe girmeye hak kazananlar gruplar halinde bir ayda üç ay arası devam eden uyum eğitimlerine tabii tutularak örgüt kültürüne adaptasyonları sağlanır. Aynı yıl işe alınanlar ve aynı eğitim programlarına tabii tutulan kişiler uzun yıllar sürecek olan örgüt hayatlarında benzer sürelerde terfi alma imkânlarına sahip olurlar.⁷⁴

71 Jeong Kyu Lee, “Educational Fever and South Korean Higher Education”. **Revista Electrónica de Investigación y Educativa**, vol. VIII/1, (2006), s. 3-4, <http://redie.uabc.mx/vol8no1/contents-lee2.html>, (Erişim Tar. 21 Mart 2011).

72 Sunhwa Lee and Mary C. Brinton, “Elite Education and Social Capital: The Case of South Korea”, **Sociology of Education**, vol. LXIX/3, (1996), s. 177.

73 Chung, v.d., **a.g.e.**, s. 166-167.

74 Chang and Chang, **a.g.e.**, s. 92.

Eğitimin kişisel gelişim ve toplumda statü elde etmek için neredeyse tek çıkar yol olduğu geleneksel Kore toplumunda olduğu gibi savaş sonrası kalkınan toplumda da eğitim, bilimsel ve teknik araştırma ve geliştirmenin, yüksek kalitede iş gücünün ve verimliliğin önünü açtı.⁷⁵ Uzmanlaşma gerektirmeyen basit üretime dayanan endüstri 1970'lerin ortalarından itibaren ağır sanayi ve kimya sanayine doğru kaydıkcı meslek içi eğitime dair düzenlemelere gidilerek 300 ve üzeri işçi çalıştıran örgütler için şirket içi eğitim programları uygulama zorunluluğu getirildi.⁷⁶

4. Park Chong Hee Dönemi Ve Milliyetçi Uygulamalar

İkinci Dünya Savaşının bitişini takiben Amerikan askeri hükümeti geçici olarak yönetimi ele aldı. 1948 yılında iş başına geçen başkan Syngman Rhee, 3 yıl süren Kore Harbinden sonra yıkılmış durumda olan ülkenin yeniden inşası, altyapının oluşturulması, temel ihtiyaç malzemelerinin karşılanması ve ithalatın ikamesine yönelik politikalar izledi. 1960 yılında kuvvetli öğrenci protestoları ile hükümeti terk etmek zorunda kalan Başkan Rhee'nin ardından başlayan Chang Myon dönemi de kısa sürdü. 1961 Mayısında General Park Chong Hee askeri bir darbeye iktidarı devraldı.⁷⁷

1962 yılında ilk 5 yıllık kalkınma planı devreye konuldu ve ihracat artırımını temel politika olarak belirlendi. 1962 den 1970'lere kadar devam eden süreçte ana hedef basit teknoloji gerektiren ürünleri üreterek tarım toplumundan sanayi toplumuna geçişi sağlamaktı. 1970'li yılların başından itibaren basit teknoloji gerektiren üretimin ülkenin geleceği için stratejik olmayacağı görüşünden hareketle, sermaye bazlı ağır sanayi yatırımlarına doğru bir geçiş yaşandı. Hükümetçe tespit edilen kimya, petrokimya, demir çelik, makina, elektronik,

75 Miles, a.g.m., s. 36.

76 Y. O. Ho, "Socioeconomic Challenges in Human Resources Development", **New Paradigm of Human Resources Development: Government Initiatives for Economic Growth and Social Integration in Korea**, (edt. J. H. Kim), Seoul 2005, s. 21.

77 Chung, v.d., a.g.e., s. 28.

gemi üretimi, otomotiv gibi sektörlerde, seçilmiş belli aile holdinglerinin yatırımları devlet bankalarınca verilen cazip kredilerle finanse edildi.⁷⁸

Bu süreçte ekonomik politikaların belirlenmesinden, stratejik endüstrilerin tespit edilmesinden, belli sektörler için ihracat hedeflerinin konulmasından ve genel olarak sanayileşme ile ilgili prosedürlerin takibinden Ekonomik Planlama Kurulu (EPK) sorumlu tutuldu. Ayrıca Merkez Bankası Maliye Bakanlığı'nın gözetimine konuldu. Bankalar devletleştirilerek faiz ve döviz oranlarının ayarlanması sağlandı. Yurtdışından gelen yardımlar devlet eliyle özel sektöre yatırım kredileriyle dağıtıldığı için merkezi kontrol imkânı sağlandı. Devlet başkanı, EPK bürokratları ve önde gelen iş adamlarının katılımıyla gerçekleştirilen aylık toplantılarda şirketlere ihracat hedefleri verilerek hükümet politikalarının endüstriyel sektörce takip edilmesi sağlandı. Ayrıca ihracat imkânlarını araştırmak ve bilgileri şirketlere servis etmek amacıyla Kore Ticaret Promosyon Ajansı (KOTRA) kurularak yurtdışı teşkilatlanması gerçekleştirildi.⁷⁹

Milli kalkınma politikalarını destekleyen güçlü ve birleşik bir toplum meydana getirebilmek için hükümet özellikle ekonomide ve eğitimde kuvvetli ve merkezi bir hiyerarşi ve bürokratik kontrol uygulamayı tercih etti. Örneğin bütün bankalar devletleştirilerek kredilerin hangi sektörlerle, hangi faiz oranlarıyla ve kimlere verileceği kontrol edildi. Aynı şekilde piyasa şartlarına göre oldukça cazip döviz oranlarıyla yurtdışı ticaret yapan belli şirketler desteklenmeye çalışıldı. Bunun dışında yurtdışından kredi alacak şirketler için devlet garantörlüğü, belli sektörde çalışan şirketler için vergi indirimleri, ithalat için lisans verme gibi uygulamalar bizzat merkezi hükümetin inisiyatifiyle gerçekleştirildi.⁸⁰

78 Hyug Baeg Im, "The Rise of Bureaucratic Authoritarianism in South Korea", **World Politics**, vol. XLIX/2, (1987), s. 242.

79 Stephan Haggard; Byung Kook Kim and Chung In Moon, **The Transition to Export-Led Growth in South Korea, 1954-66**, Country Economics Department, The World Bank 1990, s. 18-19.

80 Kim and Park, **a.g.m.**, s. 40.

Hükümet milli kalkınmada gerekli halk desteğini bulmak için milliyetçiliği aktif bir şekilde kullandı. Kişisel çıkarlardan çok Kore'nin yeniden inşası için toplu bir mücadele verilmesi gerekliliği tezini işledi. Değişik sloganlar üretilerek toplu bir isteklendirme oluşturulmaya çalışıldı. İlk olarak “yarı kalkınmış ülke” (chungcin guk) hedefi konuldu ancak zamanla “endüstrileşmiş ülke” (soncinguk) tabiri telaffuz edilmeye başlandı. “İhracat savaşı” (suçul çonceng), “ticaret savaşı” (muyok çonceng), “milli kuvvet” (kukryok) gibi kelimeler hedef olarak verildi. “Yaparsan olur” (ha myon denda), “kuvvetli bir gayret” (kangryokhan çucin), “azim” (kyoldan), “vatansever ruh” (eguk çongsin), “bizler bu milletin genç işçileriyiz” (urinın i narae ildong gundıl) gibi şiarların yanı sıra ümit ifade eden “daha iyi yaşayalım” (çal sara boca), “bizler de iyi yaşayabiliriz” (uri do çal salsuitda) gibi sloganlar da kullanıldı. Bunun haricinde 40 yıl boyunca Japonya'nın sömürgesi olmanın neticesi olan “Japonları yakalayalım” (ilbon dara çabca), “Japonları yenelim” (ilbon igiyo-boca) gibi milli hissiyatı harekete geçiren ve tarihsel acı hatıraların üstesinden gelmeyi hedef olarak veren sloganlar da kullanıldı.⁸¹

Kore hükümetinin ekonomik kalkınma hamlesinde milli birliği sağlamak üzere kullandığı en önemli söylemlerden birisi Kuzey Kore tehdidiydi. Kuzey Kore kaynaklı ideolojik, politik ve askeri tehlikeler milli birliğin önemli bir şartı olarak sunuldu. Her an saldırabilecek ve tüm yarımadaı komünistleştirebilecek olan Kuzey Kore'den daha güçlü olmak için hızlı bir şekilde endüstrileşmek, dış bağımlılığı azaltmak, savunma sanayiinin en önemli gereksinimi olan demir-çelik endüstrisinde ve ağır sanayide üstün olmak gerekliliği vurgulandı. Bir başka isteklendirme faktörü ise tarih boyunca tehdidi altında yaşanan ve 1910-1945 yılları arasında ülkeyi işgal eden Japonları bir an önce geçmenin gerekliliği idi. Japonların sahip oldukları teknolojik seviyeyi bir an önce yakalamak, ithalatta Japonya'ya olan bağımlılığı azaltmanın gerekliliği sıkça vurgulandı.

81 Andrew Eungi Kim, “Changes in the Perception of Work in Korea from the Late Nineteenth Century to the Late 1970s”, **The Review of Korean Studies**, vol. VIII/1, (2005), s. 141.

1980'lere kadar generaller sadece askeriyede değil, sivil hayatta, hatta endüstride de önemli pozisyonları işgal ettiler. Bürokratik kültürün oturtulmasında, hiyerarşinin sağlanmasında ve hükümete olan itaatin sağlanmasında Konfüçyanist kültürün etkilerinden de bahsetmek mümkünse de, erkek egemen bir toplum olan Güney Kore'de 20 yaşını doldurmuş olan tüm erkeklerin 3 yıl boyunca süren mecburi askerlik hizmetinin bunda diğer önemli bir etken olduğu söylenebilir. Askeri eğitimin tezahürleri gerek toplum hayatında gerekse iş hayatında 'yaparsan olur' gibi sloganlarda ve hayatta kalma ve ilerleme adına "dinamik bir kolektivizm"de görülebilir.⁸²

1961'den 1979 yılına kadar devam eden Park Chon Hee dönemini genel olarak "diktatörlük", "milli güvenlik", "ekonomik kalkınma", "ağır sanayii", "askeri bürokrasi", "merkezi planlama" gibi sözcükler temsil edebilir.⁸³

4.1. Yeni Toplum Hareketi (Saemaul Undong)

Kore hükümeti ekonomik planlamanın hayata geçirilmesi için gerekli olan milli bir katılımın gerçekleşmesini sağlamak için değişik mekanizmalar kullandı. Geleneksel olarak Konfüçyanist öğretilerle beslenen Kore'de insan gücüyle yapılan ve ağır işçilik gerektiren işler küçümseyen ve toplumun alt katmanlarındaki kişilerin yapacakları işler olarak tanımlanıyordu. Bunun beraberinde, sanayileşmeye ancak Kore Harbinden sonra başlamış olan Kore'de endüstride çalışma disiplinine sahip kalifiye insan gücü eksikliği hissediliyordu. Kore'nin ekonomik kalkınmasında kullanılan itici güç mekanizmalarını daha iyi anlamak için hükümet tarafından kırsal kesim eksenli başlatılan fakat sonrasında fabrikalara kadar yayılan Yeni Mahalle Hareketini (Saemaul Undong) incelemekte fayda vardır.

⁸² Cho - Yoon, **a.g.m.**, s. 74.

⁸³ Seung Min Han, "The New Community Movement: Park Chung Hee and the Making of State Populism in Korea", **Pacific Affairs**, vol. LXXVII/1, (2004), s. 69.

1970 yılında kamu iktisadi teşebbüsünce işletilen çimento fabrikalarında üretim fazlası hâsıl olunca hükümet, ülke çapındaki 34.665 kırsal yerleşim merkezine okul yapma, yol genişletme gibi kırsal kalkınma projelerinde kullanılmak şartıyla 355'er paket çimento dağıtmaya karar verdi. Dağıtılan çimentoyu amaçlarına uygun olarak kullanan köylere ise sonrasında daha fazla yardımda bulunuldu. Verilen hedeflere uygun projeler yapıldığı takdirde desteğin devam ettiğini gören halk, yerel altyapı problemlerinin çözümü için verilen hedeflere ulaşma yolunda daha fazla gayret göstermeye başladı. Halkın bu pozitif tepkisi karşısında hükümet yerel kalkınma projelerine ülke çapında katılım sağlamak, halkı bilinçlendirmek ve hükümet projelerinin sadık takipçisi olabilecek yerel liderleri yetiştirmek için Yeni Mahalle Eğitim Enstitülerini bölgesel temelde kurmak amacıyla kısa ve uzun vadeli bütçelendirmede bulundu. 1972 yılında ise tüm enstitülerin çatı kuruluşu olan Ulusal Yeni Mahalle Hareketi Konseyini kurdu. Konsey faaliyetlerine hükümet gözetiminde 4 yıl boyunca devam etti ancak 1976 yılında sivilleşmesi sağlandı.⁸⁴

Yeni Mahalle Hareketinin resmi hedefleri çalışkanlık, kişisel gelişim ve yardımlaşma ile bezenmiş ruhsal aydınlanma, daha yüksek verimlilik, yerel yaşam koşullarını iyileştirmek, tarımda teknolojik devrim oluşturmak olarak belirlendi.⁸⁵ Hareketin uygulamalarını anlatmak, yeni tarımsal metotlarla ilgili bilgi vermek, başarı örneklerini reklam ederek hükümetin politikalarındaki isabetini göstermek maksadıyla süreli dergi ve broşürler basarak tüm ülkeye yayılması sağlandı. Ayrıca devlet televizyonlarında 'hareketin başarılı liderleri', 'ekonomik kalkınmada yerel katılımın önemi', 'çalışkanlık', 'girişim ruhu', 'kolektif çalışma ruhu' gibi konularda programlar yapıldı.⁸⁶

84 Kee Don Kwon, "Economic Development in East Asia and a Critique of the Post-Confucian Thesis", **Theory and Society**, vol. XXXVI/1, (2007), s. 53-83.

85 Loy, **a.g.m.**, s. 166.

86 Sooyoung Park, "Analysis of Saemaul Undong: A Korean Rural Development Programme in the 1970s", **Asia-Pacific Development Journal**, vol. XVI/ 2, (2009), s. 129.

1979 yılı itibariyle ülke çapında 28.571.700 yetişkinin Yeni Mahalle Hareketi Enstitülerinde değişik eğitimlere tabi tutuldukları rapor edilmiştir ki bu neredeyse ülke nüfusunun yarısından fazlasına tekabül etmekteydi.⁸⁷

Ülke çapına yayılan ‘yenilik’, ‘daha iyi bir yaşam’, ‘teknolojik metotları kullanma’ gibi sloganlarla milli bir yerel kalkınma ruhu meydana getirilmeye çalışıldı. Örneğin sabah herkesin gün doğumunu müteakiben uyanmalarını, evlerinin önlerini, yolları ve toplu kullanım alanlarını temizleyerek güne başlamalarını temin ve teşvik için, hareket için yazılmış marşlar, tüm ülkede hoparlörler vasıtasıyla duyuruldu.

Hareketin ekonomik başarısı ve maddi neticelerinin ötesinde; yerel halkı alkol, kumar gibi kötü alışkanlıklardan arındırmak, boş vakitlerini faydalı faaliyetlerle değerlendirmelerini sağlamak ve Kore geleneksel kültürüyle uyumlu ahlaki değerler kazandırmak için moral eğitimler de verildi. Hareket köylüler arasında yardımlaşma ve ortak projelerde birlikte çalışma alışkanlığının artırılmasına özel önem verdi. Devlet tarafından maaşları ödenen köy muhtarlarının yanında, köylülerin kendi oyları ile seçtikleri ve gönüllülük esasına göre çalışan genç ve girişimci Yeni Mahalle Hareketi liderlerinin yetiştirilmesine çalışıldı. Yerel işsizliği azaltmak için basit iş gücü ve temel eğitimlerle öğrenilebilecek mesleki eğitimler de verildi. Bölgesel olarak işsizliği azaltmak için kurulan Yeni Mahalle Hareketi atölyeleri ve fabrikalarında 70.000 kişinin istihdam edildiği rapor edilmiştir.⁸⁸

Her ne kadar hareket vasıtasıyla pek çok yerel kalkınma projeleri gerçekleştirilmiş, milli bir kalkınma ruhu meydana getirilmiş, kişisel gelişim ve eğitim istikametinde genel bir motivasyon sağlanmış, istihdama katkı sağlanmış olsa da bu hareketin hükümetin otoritesini halka zorla kabul ettirmenin bir yolu olduğu, demokratik katılımdan ziyade zoraki bir boyun eğmeyle gerçekleştirildiği türünden eleştirilere de maruz kaldığı söylenebilir.

⁸⁷ Kee Don Kwon, **a.g.m.**, s. 68.

⁸⁸ Sooyoung Park, **a.g.m.**, s. 129.

Tablo 2. 1970’lerde Gerçekleştiren Yeni Toplum Hareketi Projeleri

Proje	Birim	Hedef	Sonuç	Gerçekleşme Oranı
Köy yolu genişletme	Km	26.266	43.558	166
Orman içi yol	Km	49.167	61.797	126
Küçük köprü inşaatı	Adet	76.749	79.516	104
Küçük rezervuar inşası	Adet	10.122	10.742	106
Sulama kanalı	Adet	22.787	28.352	124
Su değirmeni arki	Km	4.043	4.442	109
Sulama seti	Km	17.239	9.180	53
Köy merkezi inşası	Adet	35.608	37.012	104
Genel kullanıma açık silo	Adet	34.665	22143	64
Konut iyileştirme	Adet	544.000	225.000	42
Köy altyapı düzenleme	Adet		2747	
Kanalizasyon inşası	Km	8.654	15.559	179
Elektrik bağlantısı	Hane sayısı	2.834.000	2.777.500	98
Telefon hattı	Km		345.240	
Saemaul fabrikası inşası	Adet	950	717	75
Ağaçlandırma	Hektar	744.354	347.153	47

Kaynak: Sooyoung Park, “Analysis of Saemaul Undong: A Korean Rural Development Programme in the 1970s”, **Asia-Pacific Development Journal**, vol. 16/2, (2009), s. 120.

4.2. Fabrikalarda Yeni Toplum Hareketi (Fyth), (Gongcang Saemaul Undong)

Yerel ölçekte başarıları görülen Yeni Mahalle Hareketinin endüstriye sıçraması işletmelerde yeni yönetim tekniklerinin uygulanmasına dönük arayışlarla birlikte başladı. Japonya’da başlayan verimliliği ve kaliteyi artırmaya yönelik olarak tasarlanan kalite çemberleri uygulamasını takip etmek amacıyla ilkin fabrikalarda 15 kişiye kadar ulaşan Yeni Mahalle Hareketi takımları oluşturuldu. Fabrikalardaki yönetici kadrolar FYTH liderleri olarak atandı. Liderler ve

takım kaptanları milli kalkınma politikaları, ithalatın artırılması için çok çalışmanın lüzumu, grup bilincinin geliştirilmesi, yardımlaşmanın önemi, milli hedefler için kişisel çıkarlardan fedakârlık yapmanın yüceliği, en büyük rakip olarak görülen Kuzey Kore tehdidi gibi konularda eğitimden geçirildiler.

İşçilere mesaiye erken başlamanın ve geç iş bırakmanın milli hedefleri gerçekleştirme yolunda ne kadar önemli olduğu bilinci aşılandı. Mesaiye başlamadan önce hoparlörlerden motivasyonu artırıcı marşlar dinletildi. Fabrika içerisindeki hiyerarşiye ve işin genel akışına uymanın verimliliği artırdığı bilinci yerleştirildi. Genel ahengin korunması, işlerin planlandığı gibi yürümesi için üstlerin emirlerine sıkı sıkıya riayet edilmesinin gerekliliği anlatıldı. Bae (1989) bunun adeta askeri bir fabrika modeli olduğunu söyleyerek, işçilerin kısa saç tıraşları, aynı tip ve renk elbiseleri giymeleri, isimlerinin sol göğüs hizasında işli olması ve iş yerindeki rütbelerini belirtir işaretlerin üniformalarına işlenmesinden hareketle askeri bir ortam oluşturulduğundan bahseder. Endüstri savaşçıları, endüstriyel savaş alanı, savaşarak inşa etmek, ithalat savaş ve 10 milyon dolarlık milli ithalat tepesini fethetmek gibi tabirleri kanıtlayıcı örnek sloganlar olarak sunar.⁸⁹

Genel birliğin bozulmaması, herkesin aynı ritimde ve düşüncede hareket etmesi için politik davranışlardan özellikle de sendikalaşmadan kaçınılmasının gerekliliği üzerinde duruldu. Sıkı çalışma, genel ahenge uyum ve kurallara sadakatin karşılığı olarak ise ömür boyu iş garantisi gibi imkânlar sunuldu. Sendikaları çatışmacı, verimsiz ve ekonomik kalkınmanın önünde bir engel olarak gören hükümet, alternatif bir oluşum olarak işçi-yönetim konseylerinin (nosa hyopi hwe) kurulmasını teşvik etti.⁹⁰ Sonrasında 100 kişiden fazla işçi çalıştıran fabrikalar için bunu yasal bir zorunluluk haline getirdi. Konseylerin vazifeleri olası problemleri önlemek için işçilerin eğitimi, anlaşmazlıkların çözümü, iş yeri güvenliğinin artırılması ve güvenlik bilincinin yerleştirilmesi ve genel olarak iş birliği ve verimi artırttırmak gibi çalışmalarda bulunmaktı.

89 Kyuhan Bae, **Automobile Workers in Korea**, Seoul 1987, s. 361.

90 Hyun Mee Kim, "Work, Nation and Hypermasculinity: The 'Woman' Question in the Economic Miracle and Crisis in South Korea", **Inter-Asia Cultural Studies**, vol. 2/1, (2001), s. 54-55.

FYMH'nin faaliyetleri ise konseyin amaçları doğrultusunda işçileri bilinçlendirmektir. FYMH'nin sloganı ise “işçilere kendi ailen gibi muamele et, işini kendi ailenin işini yapıyormuşçasına özenle yap” idi.⁹¹

Genel olarak şirketlerin kendi kârlarını artırmaktan ziyade milli kalkınma savaşında çarpışan birlikler olduğu, işçilerin ise endüstriyel savaşçılar oldukları bilinci yayılmaya çalışıldı. Milli kalkınma savaşında her işçi gönüllü olarak düşük ücretlere, fazla mesaiye ve kötü çalışma koşullarına katlanacak fedakârlık duyguları içerisinde olmalıydı. Bütün bu sıkıntılar ve kötü çalışma şartları geçici olup, ülke arzulanan seviyeye ulaştığında herkes rahat edecekti.

5. Sonuç

Bu çalışma birbirine bağlı şu sorulara bir karşılık geliştirebilmek amacı gütmüştür. Bu sorulardan ilki politik ve ekonomik modernleşmenin muhtelif örüntüleri üzerine modernleşme teorilerinin taşıdığı zaafılar üzerinedir. Daha açık söylemek gerekirse modernleşme teorilerinin Batı-dışı coğrafyalardaki kalkınma hamlelerini izah etmekte güçlük çekmekte olduğu, getirebildikleri izahlarda ise ‘teori’ ile ‘somut gerçek’ arasında bir makas oluştuğu görülmektedir. Bu bağlamda sorun daha bir önem kazanmaktadır: Batı-dışı modernleşme örüntülerini, kendisi vasıtasıyla izah edebileceğimiz bir yaklaşım ve kavram matrisinden hareketle Kore Modernleşmesinin temel dinamiklerini tespit edebilmek mümkün müdür? Bu çalışma bu imkânı sınamaya çalıştı. Bu amaçla Kore Modernleşmesinin temelindeki dinamiklerden iki tanesi öne çıkarıldı. Bunlardan birincisi Konfüçyanizmin yeniden yorumlanmasıdır. Kore'nin geleneksel etik sisteminin alt yapısını oluşturan Konfüçyanist öğretiler, kalkınma odaklı ve milliyetçi hükümet politikalarıyla birlikte ekonomik kalkınmada itici bir güç oluşturdu. Bilindiği gibi, Toplumsal davranışları şekillendiren, düşünce yapılarını oluşturan, karşılıklı dayanışma duygularını körükleyen ve toplumsal düzenin temellerini oluşturan inanç sistemlerinin önemi Weber tarafından belirtilmiştir⁹². Konfüçyanist öğretinin çalışma ahlakı, kişisel ve toplumsal

91 Kyuhan Bae, *a.g.e.*, s. 361.

92 Max Weber, **Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu**, (çev. Z. Gürata), Ankara 1999.

kalkınma için eğitime yaptığı vurgu, grup birliğinin korunması için karşılıklı saygı ve itaat kültürünü öğütlemesi ve genel toplumsal birliği kuvvetlendirici harmoni anlayışının endüstrileşmeyi başarmada önemli bir kültürel dinamik olduğu söylenebilir.

Bunun yanında Kore hükümeti ve özel sektör Konfüçyanist öğretinin zikredilen özelliklerini milli bir kalkınma şuuru meydana getirmek, sadık çalışkan bir işgücü oluşturmak için milliyetçi söylemlerle birlikte verimli bir şekilde kullanmayı başardıkları söylenebilir. Savaşta yıkık bir şekilde çıkmış olmanın, genel motivasyonu negatif yönde etkilemesi beklenirken, Japonya ve Kuzey Kore'ye yönelik rekabet duyguları; disiplin, çok çalışma, vatandaşlık bilinci ve milli sorumluluk duygularını artıracak milliyetçi politikalar ve söylemler vasıtasıyla kalkınmanın gerçekleştirilmesi yönünde motive edici faktör olarak tasarruf edildi. 1960'larda geliştirilen "yaparsan olur", "birlik ruhu" türü sloganların bugün bile ilkokullarda okuma yazmayı öğrenen çocukların ilk heceledikleri cümleler arasında olduğu görülebilir.

Hükümetin sermaye birikimi gerektiren pek çok alanda bizzat yatırım yaparak devletçi bir kalkınma modeli izlemesinden ziyade, değişik mekanizmalarla özel sektörün gelişmesini sağlayarak kontrol edici ve yönlendirici bir pozisyon alması da önemli bir politika olarak değerlendirilebilir. Hükümetin her ne kadar ana sermayeyi devlet bankaları aracılığıyla tümüyle elinde tutarak, özel finans sektörünün gelişimini engellemiş olmasına eleştirel bakılsa da, cazip kredilendirme ve döviz oranı ayarlamalarıyla özel sektörün sermaye birikimini artırmasındaki rolü görmezlikten gelinemez.

Netice olarak diyebiliriz ki yeniden yorumlamaya tabi tutulmuş Konfüçyanizmin ahlaki ilkeleri, Milliyetçilik ve Devletçilik Kore kalkınmasının arkaplanındaki sosyo-kültürel boyutunu oluşturur. Diğer deyişle etik miras, milliyetçi ve devletçi hükümet politikalarının endüstrileşmede çok büyük bir rol oynamıştır; ve bizce bu noktalara vurgu yapmaksızın Kore kalkınması anlaşılamaz. Bununla beraber uzun yıllar boyunca "ilk önce kazanalım, sonra

Kore Ekonomik Gelişiminin Sosyo-Kültürel Dinamikleri

paylaşırız” düşüncesiyle hareket eden, zor çalışma koşulları ve uzun mesai saatlerine katlanan, sendikalaşma gibi sosyal haklarından vazgeçmek zorunda kalan ve askeri darbeye işbaşına gelen otoriter hükümetlerce 30 yıla yakın idare edilen Kore halkının demokratik haklarının geciktirilmiş olması çok önemli bir eleştiri olarak öne çıkmaktadır. Hem katılımcı demokrasiyle hem de geleneksel değerlerin muhafazasıyla aynı sonuçlar elde edilemezmiydi sorusu burada önem kazanmaktadır.

KAYNAKÇA

- BAE, Kyuhan, **Automobile Workers in Korea**, Seoul 1987.
- CHANG, Chan Sup - CHANG, Nahn Joo, **The Korean Management System: Cultural, Political, Economic Foundations**, London 1994.
- CHO, Yung Ho - YOON, Jeong Koo, "The Origin and Function of Dynamic Collectivism: An Analysis of Korean Corporate Culture", **Asia Pacific Business Review**, vol. XXVII/4, (2001), s. 70-88.
- CHOI, Jong Tae, "Confucian Value on the Corporate Community and HRM in Korea", **Seoul Journal of Business**, vol. V/1-2, (1999), s. 1-26.
- CHRIS, Choe, "Managing Team Operations for Better Performance 2002", **Korea Herald**, 16 January 2002.
- CHUNG, Kae. H. LEE; CHONG, Hak.; JUNG, Ku Hyun, **Korean Management Global Strategy and Cultural Transformation**, Walter de Gruyter, Berlin 1997.
- ÇİĞDEM, Ahmet, **Bir İmkan Olarak Modernite**, İstanbul 1997.
- HAGGARD, Stephan; KİM, Byung-Kook; MOON, Chung-in, **The Transition to Export-Led Growth in South Korea, 1954-66**, Country Economics Department, The World Bank, 1990.
- HAHM, Chaihark, "Law, Culture, and the Politics of Confucianism", **Columbia Journal of Asian Law**, vol. XVI (2003), s. 254-301.
- HAHM, Sung Deuk - PLEIN Christopher, "Institutions and Technological Development in Korea: The Role of the Presidency", **Comparative Politics**, vol. 28/1, (1995), s. 55-76.
- HAN, Seung Min, "The New Community Movement: Park Chung Hee and the Making of State Populism in Korea", **Pacific Affairs**, vol. LXXVII/1, (2004), s. 69-93.
- HO, Y. O., "Socioeconomic Challenges in Human Resources Development". (In), **New Paradigm of Human Resources Development: Government Initiatives for Economic Growth and Social Integration in Korea**, (edt. Kim, J. H.), Seoul 2005, s. 14-35.

- HOFSTEDE, Geert, **Cultures and Organizations: Software of the Mind**, McGraw Hill London 1991
- IM, Hyug Baeg, “The Rise of Bureaucratic Authoritarianism in South Korea”, **World Politics**, vol. XLIX/2, (1987), s. 231-257.
- JONASSON, Charlotte - LAURINGRE, Jakob, “Thinking the Harmonious Family: Processes of Social Organization in a Korean Corporation”, **The Copenhagen Journal of Asian Studies**, vol. XVI, (2006), s. 33-54.
- LEE, Hak Chong, **Managerial Characteristics of Korean Firms, in Korean Managerial Dynamics**, (edt. KAE H. Chung - LEE Hakchong), Praeger, New York 1989.
- KAHN, Herman, **World Economic Development: 1979 and Beyond**, Boulder CO. 1979.
- KEE, Tan. Soo, “Influences of Confucianism on Korean Corporate Culture”, **Asian Profile**, vol. XXXVI/1, (2008), s. 1-15
- KIM, Andrew Eungi, “Changes in the Perception of Work in Korea from the Late Nineteenth Century to the Late 1970s”, **The Review of Korean Studies**, vol. VIII/1, (2005), s. 131-154.
- KIM, Andrew Eungi - PARK, Gil-sung, “Nationalism, Confucianism, Work Ethic and Industrialization in South Korea”, **Journal of Contemporary Asia**, vol. XXXIII/1, (2003), s. 37-49.
- KIM, Bowon, “Cultural Forces and Historical Events to Shape Organizing Principles in Korea: An Exploratory Perspective”, **Management Decision**, vol. XLVIII/5, (2010), s. 826-841.
- KİM, Hyun Mee, “Work, Nation and Hypermasculinity: The ‘Woman’ Question in the Economic Miracle and Crisis in South Korea”, **Inter-Asia Cultural Studies**, vol. 2/1, (2001), s. 53-68.
- KİM, Kwang Ok, “The Reproduction of Confucian Culture in Contemporary Korea: An Anthropological Study”, (edt. TU, Weiming), **Confucian Traditions and East Asian Modernity: Moral Education and Economic Culture in Japan and the Four Mini- Dragons**, Cambridge 1996, s. 202-227.

- KİM, Nam-Hyeon; SOHN, Dong-Won; WALL, James A., “Korean Leaders (and subordinates) Conflict Management”, **International Journal of Conflict Management**, vol. X/2, (1999), s. 130-153.
- KIM-Renaud, Young Key, “The Role of Education in Korean Society”. **International Journal of Educational Development**, vol. 11/4, (1991), s. 295-313.
- KWON, Kee Don, “Economic Development in East Asia and a Critique of the Post-Confucian Thesis”, **Theory and Society**, vol. XXXVI/1, (2007), s. 53-83.
- LEE, Hong Jong, “Development, Crisis and Asian Values”, **East Asian Review**, vol. XV/2, (2003), s. 27-42.
- LEE, Jeong. Kyu, “Educational Fever and South Korean Higher Education”. **Revista Electrónica de Investigación y Educativa**, vol. VIII/1, (2006) <http://redie.uabc.mx/vol8no1/contents-lee2.html>, (Erişim tarihi 21 Mart 2011).
- LEE, Jeong-Kyu, “Confucian Thought Affecting Leadership and Organizational Culture of Korean Higher Education”, http://radicalpedagogy.icaap.org/content/issue3_3/5-lee.html, (Erişim tarihi 28 Mart 2011).
- LEE, Sunhwa - BRINTON, Mary C., “Elite Education and Social Capital: The Case of South Korea”, **Sociology of Education**, vol. LXIX/3, (1996), s. 177-192.
- LOY, Nikolaus, “Culture, Institution and Economic Development in South Korea”, **Global and Strategis**, vol. II/2, (2008), s. 157-176.
- METZGER, Thomas, **Escape from Predicament: Neo-Confucianism and China’s Evolving Political Culture**, New York 1977.
- MILES, Lilian, “The Significance of Cultural Norms in the Evolution of Korean HRM Practices”, **International Journal of Law and Management**, vol. L/1, (2008), s. 33-46.

- MULLER, Charles, **The Analects of Confucius**, (Translated by A. Charles Muller), <http://www.acmuller.net/con-dao/analects.html#div-10> (Erişim tarihi 01 Haziran 2012).
- PAİK, Yongsun - SOHN, H. Derick, “Confucius in Mexico: Korean MNCs and the Maquiladoras”, **Business Horizons**, vol. XLI/6, (1998), s. 25-33.
- PARK, Sooyoung, “Analysis of Saemaul Undong: A Korean Rural Development Programme in the 1970s”, **Asia-Pacific Development Journal**, vol. XVI/2, (2009), s. 113-140.
- POLANYI, Karl, **Büyük Dönüşüm: Çağımızın Siyasal ve Ekonomik Kökenleri**, (çev. A. Buğra), İstanbul 2011.
- ROBINSON, Michael, “Perception of Confucianism in Twentieth-century Korea”, **The East Asian Region: Confucian Heritage and Its Modern Adaptation**, (edt. G. Rozman), Princeton 1991, s. 204-225.
- RYU, Kiung, “The Role of Confucian Cultural Values and Politics in Planning Educational Programs for Adults in Korea”, **Graduate Faculty of the University of Georgia Unpublished Ph.D. Thesis**, Athens Georgia 2008.
- RYU, Kiung - Cervero, RONALD. M. “The Role of Confucian Cultural Values and Politics in Planning Educational Programs for Adults in Korea”, **Adult Education Quarterly**, vol. LXI/2, (2011), s. 139-160.
- SARIBAY, Ali Yaşar, **Toplumun Mantığı**, İstanbul 2006.
- SCHROEDER, Ralph, **Max Weber ve Kültür Sosyolojisi**, (çev. M. Küçük), Ankara 1996.
- SEOK, Choon Lew; WOO, Young Choi,; HYE, Suk Wang, “Confucian Ethics and the Spirit of Capitalism in Korea: The Significance of Filial Piety”, **Journal of East Asian Studies**, vol. XI, (2011), s. 171-196.
- STEINBERG, David. I., “Development Lessons from the Korean Experience”, **The Journal of Asian Studies**, vol. XLII/1, 1982, s. 91-104.
- SWEDBERG, Richard, **Max Weber and the Idea of Economic Sociology**, Princeton 1998.

- TU, Weiming, **Confucian Thought: Selfhood as Creative Transformation**, New York 1985.
- TURNER, Bryan S., **Max Weber ve İslam: Eleştirel Bir Yaklaşım**, (çev. Y. Aktay), Ankara 1997.
- WALLERSTEIN, Immanuel, **Tarihsel Kapitalizm**, (çev. N. Alpay), İstanbul 1992.
- WEBER, Max, **The Protestant Ethic and the Spirit of Capitalism**, New York 1968.
- WEBER, Max, **Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu**, (çev. Z. Gürata), Ankara 1999.
- WEISS, Linda; Hobson, John M., **Devletler ve Ekonomik Kalkınma: Karşılaştırmalı Bir Tarihsel Analiz**, (çev. K. Dünder), Dost yay, Ankara 1999.
- YANG, Inju - KELLY, Aidan, “Assumptions in Korean Organizations and their Implications in a Cross-cultural Setting”, **Advances in Global Leadership**, (Edt. Mobley, William H., WANG, Ying, LI, Ming), vol. V, 2009, s. 297-320.
- YUM, June. Ock, “The impact of Confucianism on Interpersonal Relationships and Communication Patterns in East Asia”, **Intercultural Communication: A Reader**, (Eds. L. A. Samovar - R. E. Porter), Wadsworth, Belmont CA 1994, s. 75-86.
- YUNG, Ho Cho - YOON, Jeongkoo, “The Origin and Function of Dynamic Collectivism: An Analysis of Korean Corporate Culture”, **Asia Pacific Business Review**, vol. VII/4, (2001), s. 70-88.
- ZHANG, Qianfan, “The Idea of Human Dignity in Classical Chinese Philosophy: A Reconstruction of Confucianism”, **Journal of Chinese Philosophy**, vol XXVII/3, (2000), s. 299-330.